

UNIVERZA V LJUBLJANI
EKONOMSKA FAKULTETA

DIPLOMSKO DELO

IZBRANI DEJAVNIKI POVPRASEVANJA TUJIH TURISTOV PO SLOVENIJI

Ljubljana, oktober 2001

NEVENKA KLUN

KAZALO

1. UVOD.....	1
2. TURISTIČNO POVPRASEVANJE.....	3
2.1. Dejavniki turističnega povpraševanja.....	3
2.1.1. Denarna sredstva.....	4
3. ELASTIČNOST POVPRASEVANJA.....	5
3.1. Elastičnost turističnega povpraševanja.....	6
4. KLASIFIKACIJA DOBRIN.....	7
5. RAZVOJNE FAZE TURIZMA.....	9
6. RAZISKAVE V PRETEKLOSTI.....	10
7. ANALIZA ODVISNOSTI.....	12
7.1. Regresijska analiza.....	12
8. ANALIZA ODVISNOSTI POVPRASEVANJA TUJIH TURISTOV PO SLOVENIJI.....	15
8.1. Oblikovanje modela.....	16
8.1.1. Vpliv vojne leta 1991 na turistično povpraševanje po Sloveniji.....	16
8.2. Zbiranje in priprava podatkov.....	18
8.2.1. Turistična potrošnja.....	18
8.2.2. Dohodek.....	19
8.2.3. Neprava spremenljivka (dummy).....	20
8.2.4. Problemi s podatki.....	20
8.3. Izbira funkcije.....	22
8.3.1. Linearna funkcija.....	22
8.3.2. Potenčna funkcija.....	23
8.4. Analiza in interpretacija rezultatov.....	24
8.4.1. Razvite države.....	24
8.4.2. Manj razvite države.....	28
8.5. Testiranje osnovnih predpostavk regresijske analize.....	30
9. ANALIZA ODVISNOSTI Z VKLJUČITVIJO NOVE NEODVISNE SPREMENLJIVKE.....	32
9.1. Rezultati za razvite države.....	33
9.2. Rezultati za manj razvite države.....	35
9.3. Testiranje predpostavk regresijske analize.....	38
10. ANALIZA ODVISNOSTI ZA VSE RAZVITE DRŽAVE SKUPAJ IN VSE MANJ RAZVITE DRŽAVE SKUPAJ.....	39
11. SKLEP.....	40
LITERATURA.....	42
VIRI.....	44

1. UVOD

“Turizem je skupen pojem za odnose in pojave, ki nastanejo zaradi potovanja in bivanja tujcev v nekem kraju, v kolikor to bivanje ne povzroči stalne naselitve in ni povezano s pridobitno dejavnostjo” (Hunziker, Krapf, 1942, str. 21). To definicijo štejemo za prvo znanstveno opredelitev turizma, ki se je kot sodobni pojav začel že konec 18. stoletja. Kasneje so nastale še mnoge druge definicije turizma različnih avtorjev, danes splošno znana in sprejeta pa je tako imenovana St. Gallenska definicija, ki pravi, da je turizem celota odnosov in pojavov, ki nastanejo zaradi potovanja in bivanja oseb, za katere kraj zadrževanja ni niti glavno in stalno bivališče niti kraj zaposlitve (Mihalič, 1998, str. 14).

Z razvojem turizma pa se niso spreminjale samo njegove definicije, temveč tudi splošne značilnosti. V začetnem obdobju se je turizem omejeval le na najbogatejše družbene sloje z dovolj prostega časa. Za turistično povpraševanje je bila takrat značilna visoka dohodkovna elastičnost, ki jo je ugotovil že nemški statistik Engel ter jo konec 19. stoletja podal v svojih zakonih (Planina, 1997, str. 125).

Trditev o visoki elastičnosti je kasneje ponavljala še vrsta avtorjev, a že leta 1963 je Krapf podal daljnovidno misel, ki pravi, da bolj ko bo turizem postajal življenjska potreba prebivalstva, bolj bo povpraševanje težilo k neelastičnosti. Kasnejši čas je to potrdil. Realni dohodek in prosti čas, ki sta potrebna za turizem, se večata. Zaradi življenja v mestih, onesnaženem okolju, ropotu, dimu in prahu ter dela v pisarnah, kjer je človek v neprestani tekmi s časom, pa raste tudi potreba po turistični rekreaciji. Le-ta postaja vse bolj nujna, ni več lahko odložljiva v času in je ni možno vselej nadomeščati. Vse to vpliva na elastičnost turističnega povpraševanja, ki se zato v svetu dolgoročno manjša, ostajajo pa razlike v elastičnosti povpraševanja turistov iz različnih držav.

Padanje elastičnosti potrjujejo tudi posamične empirične analize tujškega turizma iz glavnih evropskih držav. V teh analizah so številni avtorji potrdili tezo, da je dohodek glavni dejavnik, ki vpliva na oblikovanje povpraševanja v mednarodnem turizmu ter ugotovili, da je potreba po turistični rekreaciji danes v prehodnem obdobju, ko iz komfortne dobrine prehaja k dobrinam široke potrošnje z večjo stopnjo nujnosti, vendar pa ta prehod ni pri vseh državah enak. Države z visoko stopnjo gospodarske razvitosti

večinoma že vstopajo v to prehodno obdobje, medtem ko bodo morale države z nižjo stopnjo gospodarskega razvoja na ta prehod še nekaj časa počakati.

Te analize so večinoma narejene za povpraševanje turistov iz posameznih držav po vseh tujih državah, kjer le-ti letujejo, namen mojega diplomskega dela pa je preveriti, ali podobne ugotovitve veljajo tudi v primeru povpraševanja po Sloveniji. Zanimalo me je, ali je tudi to povpraševanje odvisno od dohodka. Ali bo večanje dohodka v neki državi povzročilo tudi povečano povpraševanje njenih turistov po Sloveniji ter kolikšno bo to povečanje; večje od povečanja dohodka, enako, manjše, ali pa bo višji dohodek v neki državi povzročil celo zmanjšanje povpraševanja njenih turistov po Sloveniji?

Zanimala me je torej dohodkovna elastičnost turističnega povpraševanja po naši državi, kako se le-ta spreminja v času ter kakšen vpliv ima nanjo gospodarski razvoj. Predpostavljala sem, da bo tudi na primeru Slovenije turistično povpraševanje iz razvitih držav imelo nižje koeficiente dohodkovne elastičnosti kot povpraševanje iz manj razvitih držav ter da se bodo koeficienti v času zmanjševali.

V začetnih poglavjih sem opisala nekaj pojmov, ki sem jih uporabljala kasneje. Najprej sem opredelila pojem turističnega povpraševanja in njegove značilnosti. Nato sem navedla nekaj dejavnikov turističnega povpraševanja, podrobneje pa sem opisala le dohodek, katerega vpliv sem kasneje proučevala. V nadaljevanju sem pojasnila pojem elastičnosti povpraševanja in turističnega povpraševanja, podala klasifikacijo dobrin ter razvojne faze turizma. Na kratko sem preletela nekatere dosedanje raziskave s področja dohodkovne elastičnosti turističnega povpraševanja v svetu in pri nas. Opredelila sem analizo odvisnosti ter v njenem okviru še regresijsko analizo. Z njeno pomočjo sem nato analizirala odvisnost turističnega povpraševanja od dohodka ter tako dobila tudi koeficiente dohodkovne elastičnosti. Ker sem analize delala za obdobje od leta 1970 do 1998, ki obsega tudi leto 1991, v katerem je bilo zaradi vojne za neodvisnost Slovenije turistično povpraševanje po naši državi občutno manjše, sem v analize vključila še nepravo spremenljivko.

2. TURISTIČNO POVPRASEVANJE

Ekonomisti turistično povpraševanje različno opredeljujejo. Hunziker in Krapf pravita, da je turistično povpraševanje tista količina dobrin, ki jih je turist pripravljen uporabiti pri dani ravni cen in danem stanju deviznih tečajev (Hunziker, Krapf, 1942, str. 248). Po tej definiciji obsega turistično povpraševanje vse dobrine, ki jih je turist pripravljen uporabiti ali potrošiti in ne le tistih, ki jih dejansko troši, oziroma jih je že potrošil. Gre torej za potencialno povpraševanje, ki se pojavi na trgu in po katerem se ravnajo tudi turistična ponudba, njena količina, kakovost in cena (Planina, 1997, str. 88).

Glavni značilnosti turističnega povpraševanja sta spremenljivost in heterogenost. Spremenljivost povpraševanja je posledica velike elastičnosti le-tega glede na ceno in dohodek. Ker je stopnja nujnosti turističnih potreb relativno nizka, je turistično povpraševanje lahko nadomestljivo, hkrati pa obstaja tudi možnost časovnega odloga turistične potrošnje. Turistično povpraševanje lahko nadomestimo bodisi z bolj nujnimi dobrinami, z drugimi vrstami rekreacije, ali pa s trajnimi dobrinami, ki imajo isto stopnjo nujnosti.

Na spremenljivost turističnega povpraševanja ima pomemben vpliv tudi obseg prostega časa potrošnika ter subjektivni ali iracionalni dejavniki, kot so moda, tradicija, težnja za posnemanjem ali razlikovanjem in podobno.

Do heterogenosti povpraševanja pa pride zato, ker se ljudje kot njegovi nosilci med seboj razlikujejo, pripadajo različnim nacionalnim, socialnim in kulturnim skupinam, zaradi teh razlik pa se tudi kot turisti različno obnašajo.

2.1. DEJAVNIKI TURISTIČNEGA POVPRASEVANJA

Na obnašanje turista in na njegovo povpraševanje vplivajo številni dejavniki, ki se med seboj močno razlikujejo. Nekateri med njimi imajo objektivni značaj in lahko njihov vpliv kvantitativno izrazimo, drugi so subjektivne narave, zato jih kljub njihovem velikemu vplivu ne moremo količinsko opredeliti. Tudi smer in cilj delovanja posameznih faktorjev

sta različna. Nekateri omogočajo, da sploh pride do turističnega povpraševanja, drugi vplivajo na usmerjanje turističnih tokov, tretji prispevajo k formiranju novih oblik in vrst turističnega prometa (Mazi, 1972, str. 51). Mnogokrat pa dejavniki delujejo v medsebojni odvisnosti in so drug z drugim tesno povezani, zaradi česar je merjenje vpliva posameznega faktorja na turistično povpraševanje precej težavno.

V ekonomski literaturi zato ni enotnega mnenja o dejavnikih turizma. Obstaja več modelov turističnega povpraševanja, vendar so zelo podobni. Janez Planina na primer predpostavlja naslednje dejavnike turističnega povpraševanja (Planina, 1997, str. 82):

- potreba po potovanju in turistični rekreaciji;
- denarna sredstva, ki so na voljo za turistično potrošnjo;
- prosti čas, razpoložljiv za turistično rekreacijo;
- iracionalni ali subjektivni dejavniki;
- količina in kakovost turistične ponudbe.

Glavni dejavnik, ki vpliva na oblikovanje turističnega povpraševanja, so razpoložljiva finančna sredstva in ker so le-ta kot pojasnjevalna spremenljivka vključena tudi v mojih analizah, jih bom na kratko predstavila.

2.1.1. DENARNA SREDSTVA

Teza, da dohodek določa količino turističnega povpraševanja, je v literaturi že dokazana. V številnih raziskavah so različni avtorji ugotovili, da je dohodek odločilni dejavnik povpraševanja v mednarodnem turizmu. Za oblikovanje turističnega povpraševanja so pomembna predvsem tista finančna sredstva, ki ostanejo na voljo po zadovoljitvi nujnejših potreb. Ta sredstva izvirajo iz dohodka, bodisi da gre za narodni dohodek, bruto domači proizvod oziroma osebne prejemke ali za sredstva skupne porabe (Planina, 1997, str. 110).

Vira sredstev za turistično potrošnjo sta v glavnem dva. To sta sklad za osebno potrošnjo in sklad za skupno potrošnjo (Planina, 1997, str. 111). Skladi splošne in

skupne potrošnje so pomenili v času, ko je bilo potrebno razvoj turizma še pospeševati, pomemben vir financiranja turistične potrošnje. Z ekonomskim razvojem pa se pomen teh skladov manjša. Razvite države so danes že dosegle tako visoko stopnjo razvoja, da so osebni dohodki dovolj visoki, da pomenijo glavni in ponekod celo edini vir financiranja turistične potrošnje.

Toda izbira dobrin ni povsem prosta. Iz osebnega dohodka moramo najprej zadovoljiti življenjsko nujne potrebe, šele po njihovi zadovoljitvi nam ostanejo na razpolago sredstva za potrošnjo dobrin, ki izboljšajo življenjski standard nad eksistenčni minimum. Prav ta del osebnega dohodka pa je pomemben denarni vir zadovoljevanja turističnih potreb. Turistična potrošnja se iz tega dela dohodka financira na tri načine (Planina, 1997, str. 112):

- del osebnega dohodka, ki ostane na razpolago po zadovoljitvi nujnih potreb, se porabi sproti. To so sredstva za tekočo ali prsto potrošnjo, iz katerih se običajno financirajo kratkotrajne oblike turizma (izletni turizem ali turizem ob koncu tedna);
- del osebnega dohodka se prihrani. Prihranek je danes glavni vir financiranja turistične potrošnje, posebno kadar gre za daljšo odsotnost iz stalnega bivališča, dolga potovanja ali druge vrste bivanja;
- deloma se turistična potrošnja financira tudi iz sredstev, ki so namenjena nujni potrošnji. Tekoča nujna potrošnja v kraju stalnega bivališča se namreč zmanjša in delno premesti v kraj turističnega bivanja.

3. ELASTIČNOST POVPRASEVANJA

V ekonomiji je elastičnost opredeljena kot lastnost neke ekonomske kategorije, da bolj ali manj reagira na spremembe druge ekonomske kategorije, s katero je v korelacijskem odnosu (Mihalič, 1998, str. 68). Elastičnost povpraševanja pa definiramo kot relativno spremembo povpraševanja nasproti relativni spremembi neodvisne spremenljivke. Odvisna je od bioloških, socialnih, ekonomskih, psiholoških in drugih vplivov (Pjanič, 1979, str. 150).

Glede na intenzivnost reakcije povpraševanja ločimo (Mihalič, 1998, str. 68):

- **popolnoma elastično povpraševanje:** že ob najmanjši spremembi določene kategorije pride do prenehanja povpraševanja. Koeficient elastičnosti je neskončno velik;
- **elastično povpraševanje:** sprememba povpraševanja je večja od spremembe obravnavane kategorije. Koeficient elastičnosti je večji od ena;
- **proporcionalno elastično povpraševanje:** sprememba povpraševanja povzroči proporcionalno spremembo obravnavane kategorije. Koeficient elastičnosti je enak ena;
- **nizko elastično povpraševanje:** sprememba povpraševanja je manjša od spremembe obravnavane kategorije. Koeficient elastičnosti je manjši od ena;
- **popolnoma neelastično povpraševanje:** povpraševanje na spremembo obravnavane kategorije sploh ne reagira. Koeficient elastičnosti je enak nič.

3.1. ELASTIČNOST TURISTIČNEGA POVPRASHVANJA

Elastičnost turističnega povpraševanja je opredeljena kot lastnost povpraševanja, da bolj ali manj reagira na spremembe v posameznih dejavnikih turističnega povpraševanja (Mihalič, 1998, str. 70). Navadno ločimo cenovno elastičnost, dohodkovno elastičnost in elastičnost turističnega povpraševanja glede na prosti čas.

V analizah se bom omejila le na dohodkovno elastičnost turističnega povpraševanja, ki nam pove, za koliko odstotkov se spremeni turistično povpraševanje, če se dohodek spremeni za 1 odstotek.

Lahko jo zapišemo tudi s formulo:

$$E_d = TD' * \frac{DOH}{TD} = b * \frac{DOH}{TD}.$$

Pri tem je $TD = f(x) = a + b * DOH$. Poseben primer pa dobimo, če je funkcijo turističnega povpraševanja možno izraziti v potenčni obliki $TD = DOH^p$. V tem primeru

je izračunana vrednost parametra b enaka vrednosti funkcijskega koeficienta elastičnosti ($E_d = b$), saj velja (Mihalič, 1998, str. 70):

$$E_d = TD' * \frac{DOH}{TD} = b * DOH^{b-1} * \frac{DOH}{DOH^b} = b.$$

Pri tem je:

E_d koeficient dohodkovne elastičnosti;

TD obstoječe turistično povpraševanje;

DOH obstoječi dohodek;

TD' odvod funkcije turističnega povpraševanja.

4. KLASIFIKACIJA DOBRIN

S pomočjo elastičnosti turističnega povpraševanja glede na ceno in glede na dohodek lahko razvrstimo dobrine po stopnji nujnosti potreb, ki jih le-te zadovoljujejo, v več skupin. Allen in Bowley tako ločita dve vrsti dobrin. Prve so nujne dobrine, za katere velja, da se pri povečanju skupnega dohodka delež dohodka, porabljenega za nakup teh dobrin, zmanjšuje. Nujne dobrine morajo biti obenem tudi predmet povpraševanja večine potrošnikov. Druga skupina dobrin so luksuzne dobrine, pri katerih potrošnja za njihov nakup, ob povečanju dohodka, zavzema vedno večji delež v skupni potrošnji posameznika (Planina, 1997, str. 129).

Ta dvodelna klasifikacija dobrin je za prikaz razvojnih sprememb na področju turizma nezadostna. Bolj primerna je podrobnejša razporeditev dobrin Roberta Badouina, katero bom uporabljala tudi kasneje pri analizah. Badouin je, glede na stopnjo cenovne in dohodkovne elastičnosti, razvrstil dobrine v štiri skupine. Vsaka skupina ima določene lastnosti (Planina, 1997, str. 129):

- **luksuzne dobrine:** koeficient dohodkovne elastičnosti je visoko nad ena, koeficient cenovne elastičnosti pa je nizek, manjši od ena ($E_d > 1$, $E_p < 1$). To

pomeni, da je sprememba povpraševanja mnogo večja od spremembe dohodka, medtem ko se ob spremembi cen povpraševanje le malo spremeni;

- **komfortne dobrine:** koeficienta dohodkovne in cenovne elastičnosti sta visoka, višja od ena ($E_d > 1$, $E_p > 1$). V primeru povečanja dohodka ali znižanja cen se potrošnja teh dobrin poveča močneje, kot so se znižale cene, oziroma se je povišal dohodek;
- **dobrine široke potrošnje:** oba koeficienta elastičnosti sta pozitivna in zelo nizka (med 0,2 in 0,5). Ob povečanju dohodka ali zmanjšanju cen se potrošnja teh dobrin razmeroma malo poveča. Običajno so to življenjsko nujne dobrine, ki jih trošijo vsi socialni razredi;
- **manjvredne dobrine:** koeficient dohodkovne elastičnosti je manjši od nič ($E_d < 0$), cenovna elastičnost pa je včasih celo pozitivna, vendar nizka. Ob povečanju dohodka se potrošnja teh dobrin zmanjša, saj višji dohodek dovoljuje nakup bolj kakovostnih dobrin.

O luksuznem turizmu torej lahko govorimo le tedaj, ko je vse odvisno od višine dohodka, cena pa za povpraševanje ni pomembna. Takih vrst turizma je pri nas malo in so pretežno omejene na tuje turiste. Badouin pa postavlja še dodatni kriterij, ki pravi, da je luksuz aristokratski in je omejen le na izbran krog potrošnikov, obenem pa se luksuz z ekonomskim razvojem demokratizira, ker ga nadomeščajo komfortne dobrine.

Turizem kot dobrina široke

potrošnje se pojavlja v glavnem le v visoko razvitih deželah in pri ljudeh z visokimi dohodki, ki le malo reagirajo na spremembo cene ter so že dolgo navajeni hoditi na počitnice in potovanja. Povečanje dohodka jim zato le malo spremeni dotedanje navade. Takih primerov je med ljudmi z visoko kupno močjo že veliko (Planina, 1997, str. 130).

Manjvrednih dobrin je v turizmu relativno veliko. Pojavijo se takrat, ko zaradi povečanja dohodka v določeni državi, regiji ali kraju turistično povpraševanje nazaduje. Turisti se zaradi večje kupne moči namreč raje usmerijo v take regije ali obrate, ki jim nudijo boljšo kvaliteto storitev, pa čeprav za višjo ceno (Planina, 1997, str. 131).

5. RAZVOJNE FAZE TURIZMA

Obstajajo torej razlike v elastičnosti povpraševanja turistov iz različnih držav, v stopnji elastičnosti glede na vir financiranja turistične potrošnje in glede na različne vrste turizma. Poleg tega stopnja elastičnosti ni stalna, ampak se spreminja v času, odvisno od družbenoekonomskega razvoja, nujnosti potreb in višine dohodka. To pomeni, da se turizmu oziroma rekreaciji zunaj stalnega bivališča polagoma vendar zanesljivo spreminjajo nekatere doslej bistvene značilnosti (Planina, 1997, str. 126). Te spremembe na področju turizma lahko prikažemo kot razvojne faze turizma.

Turizem se je kot sodobni pojav začel že konec 18. stoletja. V tem času sta bila narodni in osebni dohodek na prebivalca nizka, med posamezniki pa so bile velike razlike. Kot turisti so se takrat pojavljali le maloštevilni premožni izbranci, ki so imeli tudi dovolj prostega časa. To obdobje zato imenujemo obdobje "aristokratskega turizma" ali obdobje posameznikov, turizem pa opredelimo kot luksuzno dobroino z visoko dohodkovno in nizko cenovno elastičnostjo povpraševanja.

Sčasoma je turizem postal dostopen tudi za širše množice ljudi. Uveden je bil prosti čas za vse zaposlene. Dohodek na prebivalca je narasel ter tako že lahko pokrival vse življenjsko nujne potrebe. Na turističnem trgu se zato pojavi veliko novih povpraševalcev. Ker pa je tisti del dohodka, ki ostane na razpolago po zadovoljitvi nujnih potreb, še vedno majhen, je turistično povpraševanje visoko elastično glede na ceno in glede na dohodek. Turizem tako v tem času dobi značilnosti komfortne dobrine. To je obdobje množičnega turizma in je danes značilno za večino držav.

Razvoj turizma se nadaljuje še v tretjo razvojno stopnjo, ko turizem postane družbena potreba in povsem izgubi značaj luksuza ter dobiva značilnosti dobrin široke potrošnje. Za to obdobje je značilen visok narodni dohodek na prebivalca, ki močno presega sredstva, potrebna za obstoj. Po turističnih dobrinah povprašuje velika večina prebivalstva in z gospodarskim razvojem elastičnost glede na dohodek in ceno stalno nazaduje. To stopnjo razvoja imenujemo faza visoko razvitega turizma ali turizma prihodnosti in je zaenkrat prisotna samo v nekaterih najvišje razvitih državah (Planina, 1997, str. 131).

6. RAZISKAVE V PRETEKLOSTI

Mednarodni turizem je kot hitro rastoči sektor mednarodne menjave pomemben dejavnik na mednarodni kot tudi na narodnogospodarski ravni. Pomembnost turizma tako še povečuje potrebe po spoznavanju in razumevanju dejavnikov, ki vplivajo na mednarodne turistične tokove.

Do sedaj je bilo v svetu narejenih že veliko raziskav, v katerih so proučevali dohodkovno elastičnost turističnega povpraševanja v mednarodnem turizmu.

Prvi je uvedel ekonometrične metode na področje turizma Menges. Predstavil je funkcijo turistične potrošnje za Nemčijo in Švico. Za različna obdobja znotraj let 1924-1956 je ugotovil visoko stopnjo elastičnosti turističnega povpraševanja glede na dohodek (Planina, 1997, str. 125).

Trditev o visoki elastičnosti je ponovil Krapf in kasneje še vrsta avtorjev, vendar večina brez empiričnih analiz, ki bi z rezultati potrdile teoretična spoznanja.

Leta 1992 sta Crouch in Shaw objavila seznam 64 raziskav na tem področju od 1960. leta naprej (Mihalič, 1996, str. 232). Raziskave so pokazale, da so bili koeficienti dohodkovne elastičnosti povpraševanja v začetku 60. let visoki, kasneje pa je prišlo do njihovega postopnega in kontinuiranega zmanjševanja (Gradišek, 1996, str. 9).

Tendenco padanja koeficientov dohodkovne elastičnosti povpraševanja za nekatere najpomembnejše emitivne evropske države in ZDA v obdobju 1960-1985 je ugotovil tudi Cicvarić (Cicvarić, 1990, str. 216). Več raziskav o dejavnikih povpraševanja v mednarodnem turizmu pa sta naredila Witt in Martin. V raziskavi, ki je bila objavljena leta 1985, sta oblikovala ekonometrični model, s pomočjo katerega sta pojasnila povpraševanje Angležev in Nemcev po počitnicah v tujini. V analizo sta vključila več neodvisnih spremenljivk. Ugotovila sta, da so bili koeficienti dohodkovne elastičnosti povpraševanja Angležev v petih primerih manjši od ena. To pomeni, da postajajo potrebe Angležev po počitnicah v tujini vedno nujnejše. Drugače pa so bili koeficienti med 1 in 3. Ugotovila sta tudi, da enkratni dogodki pomembno vplivajo na zmanjšanje

števila nočitev Angležev v posameznih državah ter da so navade zelo pomemben dejavnik povpraševanja teh turistov.

Vsi ti avtorji so ugotovili močno odvisnost turistične potrošnje od dohodka. Potrdili pa so tudi dejstvo, da se koeficienti dohodkovne elastičnosti, ki so bili v začetnih obdobjih visoki, z gospodarskim razvojem znižujejo.

Nekaj analiz o vplivu dejavnikov na turistično povpraševanje je bilo narejenih tudi v Sloveniji. Dohodkovno elastičnost domačih turistov pri nas je podrobneje analiziral Planina leta 1966. Na osnovi rezultatov je ugotovil, da elastičnost nazaduje, kar pomeni, da postaja potreba po potovanju vse bolj nujna (Planina, 1997, str. 115).

Mihalič in Planina pa sta naredila analizo glavnih dejavnikov turističnega povpraševanja nemških turistov po Sloveniji za obdobje 1964-1984. Ugotovila sta, da je bil dohodek osnovni dejavnik povpraševanja teh turistov po tujini, vendar pa tega nista mogla trditi za njihovo povpraševanje po Sloveniji. Povezava med višino dohodka v ZR Nemčiji in številom nočitev nemških turistov v Sloveniji je zelo šibka ($R^2 = 0,03$), tako da skoraj ni mogoče trditi, da med njima obstaja odvisnost. Kolikor pa je ta odvisnost med spremenljivkama prisotna, je nasprotnosmerna (Mihalič, Planina, 1985, str. 53).

Elastičnost turističnega povpraševanja glede na dohodek v različnih državah in v Sloveniji je bila obravnavana tudi v nekaterih diplomskih delih študentov ekonomske fakultete. Tudi oni so ugotovili, da je dohodek pomemben dejavnik povpraševanja v mednarodnem turizmu. Za Slovenijo je bilo narejenih bolj malo analiz. V eni od njih je Barbara Bizjak ugotovila, da je koeficient dohodkovne elastičnosti povpraševanja nemških turistov po Sloveniji za obdobje 1966-1981 manjši od ena, kar pomeni da počitnice v Sloveniji za Nemce v tem obdobju že dobivajo značaj dobrine široke potrošnje (Bizjak, 1985, str. 49). Gomboc-Jerman Tatjana pa je za obdobje 1970-1990 za štiri izbrane države ugotovila negativne koeficiente dohodkovne elastičnosti turističnega povpraševanja po Sloveniji. Toda na podlagi statističnih izračunov ni mogla sprejeti trditve, da sploh obstaja odvisnost med višino narodnega dohodka teh držav in številom nočitev njihovih turistov v Sloveniji. Za Nemčijo in Nizozemsko pa je ugotovila nizko elastičnost povpraševanja po naši državi (Gomboc-Jerman, 1993, str. 27).

7. ANALIZA ODVISNOSTI

V socialno ekonomskih raziskavah zelo pogosto proučujemo odvisnost in medsebojno povezanost pojavov. Za odvisnost množičnih pojavov, ki jih proučuje statistika, je značilno, da ta odvisnost ni tako močna in jasna, da bi jo izrazili kot funkcijsko odvisnost, ki jo poznamo v matematiki. Pojav, ki ga proučujemo v odvisnosti od nekega pojava, je običajno odvisen še od kakih drugih dejavnikov, ki niso predmet naše analize. Med njimi so vedno tudi tako imenovani slučajni vplivi. Takšno odvisnost imenujemo stohastična odvisnost (Košmelj, 1982, str. 3).

V okviru te odvisnosti lahko v nekaterih primerih iz vsebinske zveze med pojavoma ugotovimo, da lahko enega od proučevanih pojavov opredelimo kot odvisno, drugega pa kot neodvisno spremenljivko. Enega torej za posledico in drugega za vzrok. Analizo takšne odvisnosti imenujemo regresijska analiza (Košmelj, 1982, str. 3).

7.1. REGRESIJSKA ANALIZA

Regresijska analiza proučuje, kako se spreminja odvisna spremenljivka v odvisnosti od spreminjanja ene ali več neodvisnih spremenljivk. Regresijska enačba pa nam pokaže, kakšna bi bila odvisnost med pojavoma, ob predpostavki, da ne bi bilo vpliva drugih dejavnikov. Regresijsko enačbo ugotovimo tako, da izračunamo njene parametre. To lahko naredimo z metodo najmanjših kvadratov, katere bistvo je v tem, da ugotovimo takšne parametre enačbe, ki minimizirajo vsoto kvadratov odklonov dejanskih vrednosti odvisne spremenljivke od ocenjenih (Košmelj, 1982, str. 3).

Ko smo ocenili opredeljeni model, moramo presoditi in preveriti dobljene parametre. Preveritev rezultatov sestavlja ugotovitev, ali so ocene parametrov teoretično sprejemljive in statistično zadovoljive. Pri tem uporabimo različna merila. To so ekonomska a priori sodila, ki so določena na podlagi ekonomske teorije, standardna statistična sodila, ki jih določa statistična teorija, in ekonometrična sodila, katerih cilj je ugotoviti, ali je zadovoljeno predpostavkam, na katerih temelji uporabljena ekonometrična metoda (Pfajfar, 1998, str. 23).

Za preverjanje primernosti in zanesljivosti regresijskega modela ter koeficientov bom v diplomskem delu uporabila naslednje statistične mere in teste:

- **pravilni predznaki:** uporabnost modela nam med drugim kažejo predznaki izračunanih regresijskih koeficientov. Predznaki naj bi bili skladni z ekonomsko teorijo. V mojih analizah to pomeni, da je parameter za bruto domači proizvod pozitiven. Če gre za inferiorno (manjvredno) dobrino, je lahko tudi negativen. Koeficient za nepravo spremenljivko, ki prikazuje psihološki vpliv vojne v Sloveniji na povpraševanje tujih turistov po naši državi, pa mora biti negativen. Zaradi vojne za neodvisnost je namreč pri nas prenočevalo manjše število tujih turistov, kot bi jih sicer;
- **determinacijski koeficient:** izraža delež variance odvisne spremenljivke, ki je pojasnjena z vsemi neodvisnimi spremenljivkami, vključenimi v regresijski model. Vrednost determinacijskega koeficienta leži med 0 in 1. Vrednost nič pomeni, da ni nikakršne odvisnosti med odvisno in neodvisnimi spremenljivkami. Vrednost ena pa kaže na to, da je odvisno spremenljivko možno v celoti pojasniti s pomočjo neodvisnih spremenljivk (Hrovatin, 1994, str. 60);
- **t-statistika:** z njeno pomočjo ugotavljamo statistično značilnost regresijskih koeficientov. Na osnovi ocene regresijskega koeficienta, ki smo ga dobili na podlagi enega samega vzorca, namreč ne moremo zanesljivo sklepati, ali neodvisna spremenljivka res vpliva na odvisno. Ocena regresijskega koeficienta se razlikuje od vzorca do vzorca, zato moramo potrditi, da prava vrednost regresijskega koeficienta ni enaka nič (Hrovatin, 1994, str. 40). Pri tem si pomagamo s t-testom, tako da za vsak parameter v regresijski enačbi postavimo ničelno ($H_0: \beta=0$) in alternativno domnevo ($H_1: \beta \neq 0$). Če je s t-testom izračunana vrednost večja od ustrezne kritične vrednosti, ki je navedena v razpredelnici, lahko zavrnamo ničelno domnevo in rečemo, da je regresijski koeficient statistično značilno različen od nič pri določeni stopnji tveganja α . To pomeni, da obstaja povezava med neodvisno in odvisno spremenljivko;
- **F-statistika:** s tem preizkusom ocenjujemo zanesljivost regresijskega modela kot celote. Preizkušamo namreč ničelno domnevo, da so vsi regresijski koeficienti v modelu enaki nič. To naredimo s primerjavo ocene pojasnjene variance z oceno variance za slučajnostne vplive. Če ničelna domneva drži, potem odvisnosti med

pojavi ni (Hrovatin, 1994, str. 65). Če je izračunana vrednost F-statistike enaka ali večja od teoretične vrednosti, pa lahko z določeno stopnjo značilnosti α zavrnilo ničelno domnevo in sprejmemo sklep, da je vsaj eden od koeficientov v modelu različen od nič (Rogelj, 1999, str. 116);

- **avtokorelacija:** je problem, ki nastane zato, ker ni izpolnjena določena predpostavka regresijske analize. O avtokorelaciji govorimo, ko proučujemo odvisnost med členi iste časovne vrste. Prisotnost avtokorelacije pomeni, da členi v časovni vrsti med seboj niso neodvisni in da se pojav v času ne spreminja naključno (Košmelj, 1982, str. 111). Avtokorelacija torej krši predpostavko regresijske analize o neodvisnosti zaporednih vrednosti slučajne spremenljivke. (Hrovatin, 1994, str. 68) Preverjanje predpostavke o avtokorelaciji slučajnih odklonov je najbolj pogosto opravljeno z izračunom posebne statistike, ki je poznana kot Durbin-Watsonova d-statistika (Pfajfar, 1998, str.25). Njene vrednosti ležijo med 0 in 4, meje sprejetja domneve, da avtokorelacije ni, pa so različne. Stroga meja tako predpostavlja vrednost Durbin-Watsonovega testa med 1,93 in 2,07. Ker tako merilo običajno izpolni le malo modelov, je razširjena meja med 1,6 in 2,4. Nekateri avtorji analiz pa upoštevajo celo mejo med 1,5 in 2,5 (Witt, Witt, 1992, str. 32);
- **heteroskedastičnost:** krši predpostavko regresijske analize, da je slučajna spremenljivka neodvisna od katerekoli neodvisne spremenljivke. Zaradi heteroskedastičnosti so odkloni e_i odvisni od neodvisne spremenljivke. To pomeni, da so pri majhnih vrednostih pojasnjevalne spremenljivke tudi odkloni majhni, pri večjih vrednostih neodvisne spremenljivke pa so tudi odkloni veliki. S tem je kršena predpostavka regresijske analize, ki zahteva, da se odkloni enako porazdeljujejo okrog ocenjenih vrednosti ne glede na velikost neodvisne spremenljivke (Hrovatin, 1994, str. 70);
- **multikolinearnost:** se v regresijskem modelu pojavi tedaj, ko sta dve ali več pojasnjevalnih spremenljivk med seboj zelo odvisni. To povzroča problem, saj regresijska analiza ocenjuje vpliv posamezne neodvisne spremenljivke na odvisno, pri čemer so vse ostale spremenljivke nespremenjene. Če se torej dve neodvisni spremenljivki vedno proporcionalno spreminjata v isti smeri, ne moremo ugotoviti, kolikšen je vpliv posamezne pojasnjevalne spremenljivke na odvisno (Hrovatin, 1994, str. 66).

8. ANALIZA ODVISNOSTI POVPRASEVANJA TUJIH TURISTOV PO SLOVENIJI

Da bi ugotovila, kakšna dobrina je turistično povpraševanje po naši državi, sem analizirala odvisnost povpraševanja po Sloveniji iz izbranih držav od bruto domačega proizvoda teh držav. Kot metodo proučevanja odvisnosti sem uporabila regresijsko analizo, pri tem pa sem si pomagala z računalniškim programom SPSS za Windows.

Ker so v predhodnih raziskavah številni avtorji ugotovili, da dohodkovna elastičnost turističnega povpraševanja z gospodarskim razvojem pada in da je zato v gospodarsko bolj razvitih državah nižja kot v slabše razvitih, sem želela preveriti, ali to velja tudi na primeru povpraševanja po Sloveniji. Za analizo sem zato izbrala pet razvitih zahodnoevropskih držav in pet manj razvitih držav.

Države sem razdelila na razvite in manj razvite kar glede na višino bruto domačega proizvoda na prebivalca leta 1995. Predpostavljala sem, da so države z bruto domačim proizvodom na prebivalca, višjim od 10.000 ameriških dolarjev, razvite države, države z bruto domačim proizvodom na prebivalca, nižjim od te vrednosti, pa manj razvite države. Ko sem vse države, katerih turisti letujejo pri nas, razdelila v ti dve skupini, sem iz vsake od njiju izbrala pet držav, katerih delež števila nočitev njihovih turistov v skupnem številu nočitev vseh tujih turistov pri nas je bil največji. Tako sem med razvitimi državami za analizo izbrala Nemčijo, Italijo, Avstrijo, Nizozemsko in Veliko Britanijo, med manj razvitimi državami pa Hrvaško, Madžarsko, Češkoslovaško, Poljsko in Romunijo (glej prilogo 1).

Analizo sem naredila po nekaj zaporednih korakih, po katerih običajno delamo statistične analize (Hrovatin, 1994, str. 17):

- oblikovanje modela na podlagi ekonomske teorije;
- zbiranje podatkov in priprava podatkov za obdelavo;
- izbira funkcije (krivulje), ki se najbolje prilagaja podatkom;
- analiza in interpretacija rezultatov.

8.1. OBLIKOVANJE MODELA

Analiza temelji na funkciji turistične potrošnje. Njena osnova so narodnogospodarske kategorije in prikazuje odnos med dohodkom kot virom sredstev za turistično potrošnjo ter količino turistične potrošnje prebivalcev izbrane države (Planina, 1997, str. 117). Da bi bili rezultati statistično značilni, sem morala v analizo zajeti dovolj dolgo časovno obdobje, zato sem se odločila za leta od 1970 do 1998. Ker pa to obdobje zajema tudi leto 1991, ki zaradi vojne za osamosvojitve Slovenije močno izstopa z najnižjim številom nočitev tujih turistov pri nas, sem kot dodatno spremenljivko vključila še nepravo spremenljivko. Le-ta prikazuje psihološki vpliv vojne v naši državi na povpraševanje tujih turistov po Sloveniji.

Model, katerega sem kasneje analizirala ima tako naslednjo obliko:

$$STN_i = f(BDP_i, D) \quad , \text{ kjer je:}$$

STN_i. število nočitev turistov iz izbrane države v Sloveniji v letu *i*;

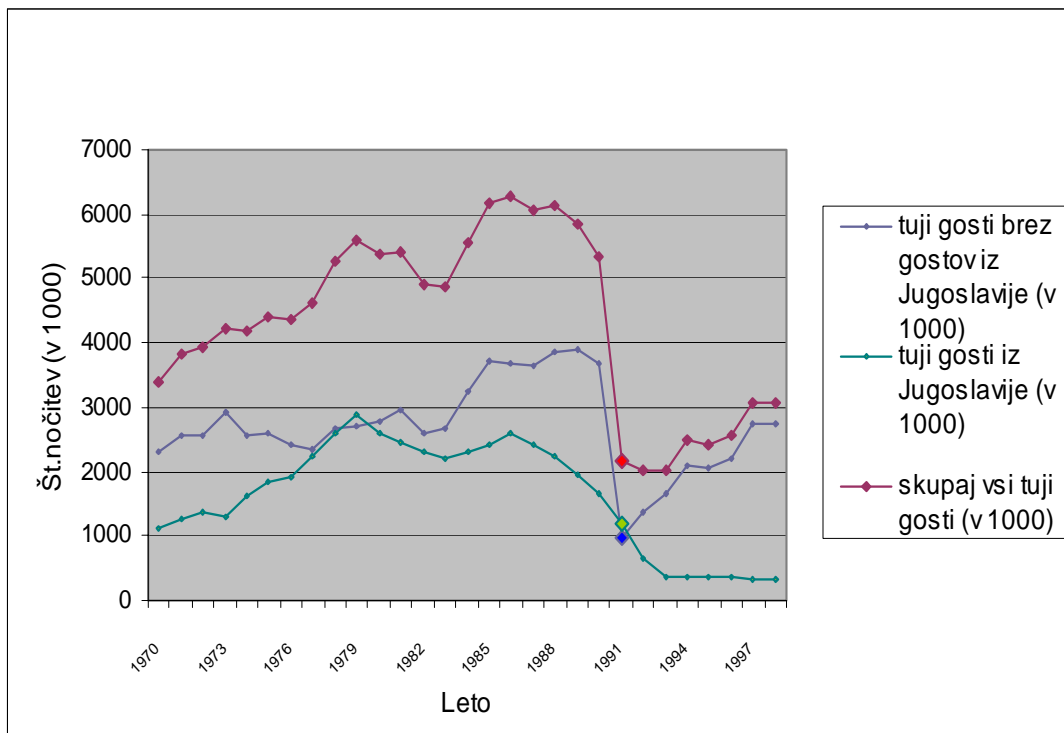
BDP_i. bruto domači proizvod izbrane države v letu *i*;

D. neprava spremenljivka (dummy), ki prikazuje vpliv vojne leta 1991 pri nas na povpraševanje tujih turistov po Sloveniji.

8.1.1. VPLIV VOJNE LETA 1991 NA TURISTIČNO POVPRASEVANJE PO SLOVENIJI

Da je imela desetdnevna vojna za osamosvojitve Slovenije, ki se je začela 27. junija 1991, res pomemben vpliv na turistično povpraševanje po naši državi, lahko vidimo že iz grafikona (glej slika 1). Ta prikazuje skupno število nočitev vseh tujih turistov v Sloveniji po letih znotraj obravnavanega obdobja 1970-1998, nato pa še ločeno nočitve turistov iz republik nekdanje Jugoslavije ter nočitve tujih turistov iz ostalih držav. Iz njega je lepo vidno negativno odstopanje podatka za leto 1991 tako za turiste iz Jugoslavije kot tudi za ostale tuje goste, saj smo zaradi vojne v naši državi to leto v turizmu zabeležili najslabše rezultate po letu 1970.

Slika 1: Vpliv vojne v naši državi leta 1991 na slovenski receptivni turizem

Vir: Priloga 4.

Kako velik vpliv na turistično povpraševanje po Sloveniji je imela vojna, pa si lahko ponazorimo tudi z nekaj preprostimi izračuni. Leta 1990 je bilo v Sloveniji 2,54 milijonov gostov ter 7,95 milijonov njihovih nočitev. V letu 1991 je število gostov v primerjavi s predhodnim letom upadlo za 44 odstotkov, prenočitev pa je bilo manj za 39 odstotkov. Največji upad turistov (za 73%) in nočitev (za 74%) tega leta je bil iz tujih držav, brez nekdanjih jugoslovanskih republik. Le število domačih gostov in njihovih nočitev v Sloveniji se je leta 1991 povečalo glede na predhodno leto, pa še to le za 5,5 oziroma za 3,7 odstotkov. (glej prilogo 2 in 3)

Iz tabele 1 je razvidno, da se je leta 1991 v Sloveniji občutno zmanjšalo tudi število turistov iz držav, ki sem jih izbrala za statistične analize. Največji upad turistov je pri razvitih državah opazen na Nizozemskem, in sicer kar za 92 odstotkov, pri manj razvitih državah pa na Poljskem, za 60 odstotkov. Najmanjši upad je zaznati iz Hrvaške, kot naše sosednje države (za 22%).

Tabela 1: Vpliv vojne leta 1991 na število turistov iz obravnavanih držav v Sloveniji

Leto	Nemčija	Italija	Avstrija	Nizoz.	V.Britan.	Hrvaška	Madžar.	Češkoslo.	Poljska	Romunija
1990	238.900	282.000	86.600	80.200	82.300	269.000	10.900	11.300	5.000	3.500
1991	47.900	97.100	38.600	6.300	21.600	209.400	3.900	4.700	2.000	2.100
I (90/91)	-79,9	-65,6	-55,4	-92,1	-73,8	-22,2	-64,2	-58,4	-60	-40

Vir: Statistični letopis Republike Slovenije 1995.

Vsi ti rezultati kažejo na smiselnost oziroma že kar obveznost vključitve neprave spremenljivke, ki prikazuje psihološki vpliv vojne na turistično povpraševanje po Sloveniji, v moje analize.

8.2. ZBIRANJE IN PRIPRAVA PODATKOV

Za analize sem tako potrebovala tri časovne vrste podatkov za vsako izbrano državo, in sicer podatke o turistični potrošnji turistov iz teh držav v Sloveniji (odvisna spremenljivka), podatke o dohodkih izbranih držav v proučevanem obdobju (prva neodvisna spremenljivka) ter podatke za nepravo spremenljivko, ki prikazuje psihološki vpliv vojne v Sloveniji na turistično povpraševanje po naši državi (druga neodvisna spremenljivka).

8.2.1. TURISTIČNA POTROŠNJA

Po definiciji Hunzikerja in Krapfa turistično povpraševanje označuje tista količina dobrin, ki so jo turisti pripravljene porabiti. To pomeni, da je osnovna tržna kategorija potencialno povpraševanje. Toda ker statistika zbira podatke le o dejanskem povpraševanju, ki je sicer ožje od potencialnega, bom v analizah uporabila podatke za to povpraševanje.

Dejansko ali realizirano povpraševanje bi praviloma morali izmeriti s količino porabljenih dobrin, kar je mogoče numerično in enotno izraziti le z deviznim prilivom od turizma. To vrednost sicer pogosto poskušajo oceniti, vendar so podatki težko dostopni

in jih je še težje spremljati, saj dejavnost turizma sega v vse faze gospodarstva in negospodarstva. To povzroča številne probleme in nepravilnosti pri zajemanju teh podatkov, zato je edina in tako tudi najboljša možnost za kvantifikacijo turističnega povpraševanja količina turističnega prometa. To je v mojem primeru število nočitev tujih turistov iz posameznih držav v Sloveniji. Toda tudi ta indikator turistične potrošnje ima nekatere pomanjkljivosti (Planina, 1981, str. 61):

- prenočitve prikazujejo le razvoj stacionarnega turizma, ne pa tudi tistih oblik turizma, ki niso povezane s prenočevanjem. Prav take vrste turizma pa se pri nas, zaradi rastoče motorizacije in daljšega prostega časa ob koncu tedna, razvijajo hitreje kot klasični počitniški turizem;
- prenočitve bi bile pravilni kazalec turistične potrošnje le v primeru, če bi ostala povprečna dnevna potrošnja nespremenjena. Vendar pa ta, čeprav izražena v stalnih cenah, narašča nekaj časa hitreje, nekaj časa pa počasneje kot število nočitev.

Kljub tem pomanjkljivostim je število nočitev tujih turistov v Sloveniji še vedno najboljši indikator turističnega prometa, zato sem v analizah uporabila te podatke. Našla sem jih v Statističnem letopisu Republike Slovenije, kjer je objavljeno število nočitev tujih turistov v Sloveniji po državni pripadnosti.

8.2.2. DOHODEK

Količino dohodka lahko označujejo vse vrste dohodka, iz katerih se financira turistična potrošnja. To so: bruto domači proizvod, narodni dohodek ali osebni prejemki (Planina, 1997, str. 124). V analizah sem za neodvisno spremenljivko izbrala bruto domači proizvod posamezne izbrane države. Ker sem ga primerjala s turističnim prometom, ki je fizični kazalec, sem ga morala prikazati v stalnih cenah, da bi tako izločila vpliv spreminjanja cen in ohranila realno vrednost dohodka.

Uporabila sem podatke za bruto domači proizvod v nacionalnih valutah, ki sem jih našla na internetu na strani Mednarodnega denarnega sklada. Te vrednosti sem nato

deflacionirala z deflatorji za posamezne države z osnovo leta 1995. Za razvite države sem pri tem uporabila BDP deflatorje, za vse manj razvite države pa, zaradi nedostopnosti teh podatkov, kar indekse cen življenjskih potrebščin (CPI). Njihove vrednosti so objavljene v publikaciji Mednarodnega denarnega sklada, International Financial Statistics Yearbook. Tako sem dobila vrednosti BDP v stalnih cenah z osnovo leta 1995, ki sem jih uporabila v analizi kot neodvisno spremenljivko.

8.2.3. NEPRAVA SPREMENLJIVKA (DUMMY)

Neprave spremenljivke so spremenljivke, ki kažejo vpliv enkratnih dogodkov na obseg turističnega povpraševanja. To so posebno oblikovane spremenljivke, ki zavzamejo vrednost 1, kadar pojav nastopi, sicer pa je njihova vrednost enaka 0 (Witt, Brooke, Buckley, 1992, str. 44). Pogosto se neprave spremenljivke uporabljajo v analizah za prikaz psihološkega vpliva naftnih šokov, jaz pa sem jo uporabila za prikaz vpliva vojne za osamosvojitve Slovenije na število nočitev tujih turistov pri nas. Spremenljivka je tako imela leta 1991 vrednost 1, v ostalih letih pa vrednost nič.

Pri teh spremenljivkah moramo biti posebno pozorni pri njihovi interpretaciji. Da bi dobili spremembo turističnega povpraševanja zaradi vpliva vojne, moramo vrednost koeficienta, ki ga dobimo z regresijsko analizo, antilogaritmirati. Če je na primer vrednost koeficienta k , potem to vrednost antilogaritmiramo ($e^k = d$) in dobimo vrednost d , ki jo odštejemo od sto ($100-d$). Ta vrednost nam nato pove povečanje ali zmanjšanje turističnega povpraševanja glede na prejšnjo raven (Witt, Witt, 1989, str. 482).

8.2.4. PROBLEMI S PODATKI

Pri zbiranju podatkov sem naletela na številne probleme, predvsem zaradi združitve oziroma razcepitve držav ter zaradi vključitve manj razvitih držav v analizo. Njihove statistične službe namreč v preteklosti niso spremljale in izračunavale ustreznih podatkov, zato v statističnih publikacijah teh držav in mednarodnih organizacij le-ti niso

objavljeni. Problem kvantifikacije turistične potrošnje sem že omenila, ker pa je bilo problemov več, jih bom opisala postopno:

- **bruto domači proizvod:** manj razvite države so v moji analizi večinoma bivše socialistične vzhodnoevropske države, ki tega narodnogospodarskega agregata v preteklosti niso izračunavale. V statističnih publikacijah zato ti podatki za daljše časovno obdobje niso objavljeni. Da bi dobila dovolj dolge časovne vrste podatkov za dohodke teh držav, ki bi bile primerljive tudi s podatki razvitih držav, sem uporabila izračune in ocene te kategorije, ki so jih naredili pri Mednarodnem denarnem skladu ter jih objavili na svoji strani na internetu; (URL: <http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2000/01/data/index.htm>)
- **deflator:** za razvite države sem pri deflacioniranju podatkov uporabila BDP deflatorje. Problem se je zopet pojavil pri manj razvitih državah, ker teh podatkov zanje za celotno obravnavano obdobje ni bilo mogoče najti. Uporabiti sem tako morala neke druge deflatorje. Kot najboljša rešitev so se mi v tem primeru zdeli indeksi cen življenjskih potrebščin. Uporabila sem jih pri vseh manj razvitih državah. Ker pa so bili le-ti objavljeni z osnovami v različnih letih, sem jih morala najprej preračunati na indekse z osnovo leta 1995;
- **Nemčija:** s 3. oktobrom 1990 se je Nemška demokratična republika (DDR) priključila Zvezni republiki Nemčiji (ZRN). Vsi statistični podatki se zato od tega leta dalje nanašajo na Nemčijo kot celoto. Zaradi nedostopnosti drugih podatkov sem tudi v analizah uporabila podatke, ki se do leta 1991 nanašajo le na zahodno Nemčijo, od tega leta dalje pa na združeno Nemčijo kot celoto;
- **Češkoslovaška:** pri tej državi je bil problem ravno obraten kot pri Nemčiji. Država se je namreč leta 1993 razcepila na dve samostojni državi, Češko in Slovaško. Zaradi primerljivosti podatkov s podatki iz prejšnjih let oziroma homogene časovne vrste sem tudi podatke po tem letu seštel. Tako sem Češko in Slovaško še vedno obravnavala skupaj, kot eno samo državo, Češkoslovaško. Pri tem sem deflatorje po letu 1993 dobila s tehtanim povprečjem glede na delež bruto domačega proizvoda vsake države v skupnem bruto domačem proizvodu;
- **Hrvaška:** za Hrvaško bruto domači proizvod prav tako kot za ostale manj razvite države v statističnih publikacijah ni dostopen. Tudi Mednarodni denarni sklad je te podatke objavil le za obdobje po letu 1992. Hrvaška namreč prej kot

samostojna država še ni obstajala. V Statističnem letopisu Hrvaške so ti podatki objavljeni od leta 1990 dalje, kar je prekratka časovna vrsta, da bi bilo analize smiselno delati. Posameznih analiz za to državo zato nisem naredila, sem jo pa vključila v skupno analizo manj razvitih držav, saj je med njimi, po deležu števila nočitev v skupnem številu nočitev vseh tujih turistov v Sloveniji, na prvem mestu.

8.3. IZBIRA FUNKCIJE

Pri iskanju ustrezne funkcije gre za to, da za funkcijo, zapisano v splošni funkcijski obliki $STN_i = f(BDP_i, D)$, ugotovimo konkretno funkcijsko obliko, oziroma ugotovimo, s katero enačbo bomo najbolje zapisali prilagajajočo se funkcijo (Hrovatin, 1994, str. 24). Ker funkcijo turistične potrošnje navadno izražamo v dveh različnih oblikah, kot linearno in kot potenčno funkcijo (Mihalič, 1998, str. 78), sem pri iskanju ustrezne funkcijske oblike izbirala med njima.

8.3.1. LINEARNA FUNKCIJA

Linearna funkcija je enostavna in lahko razumljiva. Njena osnovna enačba se glasi $y = a + bx$, v mojem primeru pa:

$$STN_i = a + b_1 * BDP_i + b_2 * D, \quad \text{pri čemer je:}$$

$STN_i (y)$ število nočitev turistov iz posamezne države v Sloveniji (odvisna spremenljivka);

$BDP_i (x_1)$ bruto domači proizvod posamezne države (prva neodvisna spremenljivka);

$D (x_2)$ neprava spremenljivka, ki kaže vpliv vojne v Sloveniji na turistično povpraševanje po naši državi (druga neodvisna spremenljivka).

Pri linearni funkciji nam parameter a oziroma regresijska konstanta pove, kolikšna je vrednost spremenljivke y , če so vse neodvisne spremenljivke enake nič. Pogosto nima ekonomske vsebine (Hrovatin, 1994, str. 35). Regresijski koeficienti (b_1, b_2, \dots) pa nam povedo, za koliko enot se v povprečju spremeni vrednost odvisne spremenljivke, če se vrednost neodvisne spremenljivke spremeni za eno enoto (Hrovatin, 1994, str. 35).

8.3.2. POTENČNA FUNKCIJA

Potenčna funkcija je navadno statistično bolj značilna kot linearna in je zelo uporabna, ker parameter b izraža koeficient dohodkovne elastičnosti turističnega povpraševanja (Mihalič, 1998, str. 78). Njena osnovna enačba se glasi $Y = ax^b$, kar je v mojem primeru:

$$STN_i = a * BDP_i^{b_1} * D^{b_2}.$$

Parameter a je regresijska konstanta in največkrat nima ekonomske vsebine. Ocene regresijskih koeficientov (b_1, b_2, \dots) pa povedo, za koliko odstotkov se v povprečju spremeni vrednost odvisne spremenljivke, če se neodvisna spremenljivka poveča za en odstotek (Rogelj, 1999, str. 123). Izraža torej relativno spremembo za y v primerjavi z relativno spremembo za x .

Zaradi računalniške obdelave moramo to funkcijo transformirati, da zagotovimo linearno odvisnost med spremenljivkami. To dosežemo z logaritmiranjem obeh strani enačbe, pri čemer dobimo:

$$\ln STN_i = \ln a + b_1 * \ln BDP_i + b_2 * \ln D.$$

Za eno od predstavljenih funkcij sem se nato odločila na podlagi naslednjih kriterijev:

- pravilni predznaki parametrov;
- vrednosti determinacijskih koeficientov;
- F-statistika;
- t-statistika.

Predznaki parametrov so bili tako za linearno kot tudi za potenčno funkcijo skladni z ekonomsko teorijo v vseh analiziranih primerih. Glede na statistično značilnost regresijskih koeficientov in funkcij kot celote pa je bila bolj primerna potenčna funkcija. Funkcije so bile namreč statistično značilne za vse izbrane države, razen za Veliko Britanijo, medtem ko linearne funkcije niso bile statistično značilne za Poljsko,

Madžarsko in Veliko Britanijo. (glej priloge 25-28) Tudi primerljivi determinacijski koeficienti so bili višji pri potenčni funkciji, čeprav bistvenih razlik med funkcijama ni bilo. Na koncu sem se odločila za potenčno funkcijo, saj so bili rezultati zanjo nekoliko boljši kot za linearno, velik vpliv na mojo odločitev pa je imelo tudi dejstvo, da se regresijski koeficienti pri potenčni funkciji interpretirajo kot koeficienti elastičnosti.

8.4. ANALIZA IN INTERPRETACIJA REZULTATOV

Pri izbiri funkcije sem se odločila za potenčno funkcijo, zato bom rezultate interpretirala le zanjo. Analizo sem najprej naredila za vsako izbrano razvito in manj razvito državo posebej, za obdobje od leta 1970 do 1998. Da bi ugotovila, kako se turizem oziroma njegove značilnosti v posamezni državi spreminjajo v času, pa sem izračunala koeficiente dohodkovne elastičnosti še za dve podobdobji znotraj tega osnovnega obdobja. Prvo podobdobje je obsegalo leta od 1970 do 1986, drugo pa od 1980 do 1998.

Ker je dohodkovna elastičnost turističnega povpraševanja poleg cenovne tudi kazalec stopnje nujnosti potreb po turistični rekreaciji in nam omogoča razvrstiti turizem v eno od skupin, na katere je Badouin razdelil dobrine v klasifikaciji, sem želela tudi turistično povpraševanje po Sloveniji iz vsake izbrane države uvrstiti v eno od teh skupin.

8.4.1. RAZVITE DRŽAVE

Na podlagi rezultatov, ki sem jih dobila z analizami za razvite države za celotno obdobje, ugotavljam, da je število nočitev v Sloveniji odvisno od bruto domačega proizvoda in vojne v naši državi, saj so funkcije turističnega povpraševanja za vse izbrane države, razen za Veliko Britanijo, statistično značilne. (glej prilogo 27) Glede na velikosti determinacijskih koeficientov pa lahko trdim, da ta odvisnost ni posebno močna. S spremembami bruto domačega proizvoda posamezne države ter psihološkim vplivom vojne v Sloveniji je namreč mogoče pojasniti le od 22 do 62 odstotkov vseh sprememb v številu nočitev tujih turistov iz izbranih razvitih držav pri nas.

Za Veliko Britanijo funkcija ni statistično značilna verjetno zato, ker je vpliv vojne in s tem zmanjšanje števila nočitev njihovih turistov v Sloveniji zaznati šele leta 1992. Britanci so imeli za leto 1991 pri nas zakupljene pavšalne proizvode vnaprej in jih niso mogli odpovedati. Njihovi turisti so zato tudi v tem letu prihajali v Slovenijo tako kot ponavadi, zmanjšanje števila nočitev turistov iz te države pa je opazno šele leto kasneje (leta 1992). Prav tako je bila tudi po koncu vojne rast števila nočitev turistov iz Velike Britanije pri nas zelo počasna. Zaradi oddaljenosti od Slovenije je namreč informiranost v tej državi o dogajanjih pri nas dosti manjša kot v bližjih oziroma nam sosednjih državah.

Tudi nepravna spremenljivka, ki kaže psihološki vpliv vojne v Sloveniji na število nočitev tujih turistov pri nas, je statistično značilna za vse izbrane razvite države, razen za Veliko Britanijo. Njen koeficient ima v vseh primerih negativen predznak, kar je tudi edino pravilno, saj vojna v državi povzroči zmanjšanje turističnega povpraševanja po njej. Vrednosti koeficientov za razvite države so visoke in kažejo, da je vojna povzročila od 42 do 84 odstotno znižanje števila nočitev tujih turistov v naši državi.

Koeficienti dohodkovne elastičnosti turističnega povpraševanja po Sloveniji so statistično značilni le za Nemčijo, Italijo in Nizozemsko. Koeficienta za Nemčijo in Nizozemsko sta negativna, kar pomeni, da se število nočitev turistov iz teh dveh držav pri nas v obdobju 1970-1998 zmanjša, če se poveča bruto domači proizvod omenjenih dveh držav. Ob povišanju dohodka bodo torej ti turisti raje potovali v druge države kot v Slovenijo. Po Badouinovi klasifikaciji dobrin turistično povpraševanje po Sloveniji v Nemčiji in na Nizozemskem zato uvrščamo med manj vredne dobrine.

Za Italijo in Avstrijo sta koeficienta dohodkovne elastičnosti turističnega povpraševanja po počitnicah v naši državi pozitivna in nizka. To pomeni, da je povpraševanje po Sloveniji v teh dveh državah že dobrina široke potrošnje. Glede na to, da sta to naši sosednji državi, so rezultati razumljivi. Nemci in Avstrijci so namreč navajeni hoditi k nam na počitnice že dalj časa, zaradi bližine pa so počitnice v Sloveniji za njih tudi razmeroma poceni. Sprememba dohodka zato ne vpliva bistveno na njihovo turistično povpraševanje po naši državi. Če se bruto domači proizvod Italije poveča za 1 odstotek, se število nočitev italijanskih turistov pri nas poveča le za 0,5 odstotka. Za

Avstrijske turiste je povečanje števila nočitev pri nas še manjše (za 0,27%), vendar pa to lahko trdimo le s stopnjo tveganja 0,08.

TABELA 2: Vrednosti koeficientov dohodkovne elastičnosti in vrsta dobrine v posamezni izbrani razviti državi v obdobju 1970-1998

Država	Vrednost koeficienta	Vrsta dobrine
NEMČIJA	-0,768	manjvredna dobrina
ITALIJA	0,507	dobrina široke potrošnje
AVSTRIJA	0,270	(dobrina široke potrošnje)
NIZOZEMSKA	-0,781	manjvredna dobrina
VELIKA BRITANIJA	-0,072	(manjvredna dobrina)

VIR: Priloga 18.

Ko sem naredila statistične analize še za dve podobdobji znotraj osnovnega obdobja, sem ugotovila, da so se koeficienti elastičnosti povpraševanja v posameznih državah spreminjali različno. V Nemčiji tako na primer turistično povpraševanje po Sloveniji v prvem obdobju spada med komfortne dobrine s koeficientom elastičnosti 0,95, v drugem obdobju pa je ta koeficient že negativen, kar uvršča povpraševanje po Sloveniji v tej državi med manjvredne dobrine. Nemški turisti so se torej v drugem obdobju, zaradi večje kupne moči, verjetno raje usmerili v tiste države, ki so jim ponujale boljšo kvaliteto storitev, čeprav za višjo ceno. Negativen koeficient dohodkovne elastičnosti povpraševanja ima v drugem obdobju tudi Nizozemska, za prvo obdobje pa zanjo ne moremo sprejeti sklepa, saj koeficient ni statistično značilno različen od nič pri nizki stopnji tveganja.

Za Italijo in Avstrijo so rezultati ravno obratni kot pri Nemčiji. Koeficienta dohodkovne elastičnosti turističnega povpraševanja sta v prvem obdobju negativna, kar pomeni, da so počitnice v Sloveniji v teh dveh državah v obdobju od leta 1970 do 1986 manjvredna dobrina, medtem ko so v drugem obdobju komfortna dobrina. Število nočitev italijanskih turistov v Sloveniji se v zadnjem obdobju poveča za 1,7 odstotkov, avstrijskih turistov pa za 1,1 odstotek, če se bruto domači proizvod posamezne države poveča za 1 odstotek. Koeficienta dohodkovne elastičnosti za ti dve državi sta torej v drugem obdobju višja kot v prvem, kar je v nasprotju z mojimi pričakovanji. V Avstriji bi to morda

lahko pojasnila z dejstvom, da se je avstrijska vlada leta 1978 odločila, da poveča zanimanje tujih turistov za obisk Avstrije ter obenem zmanjša odhajanje avstrijskih turistov v druge države (Bizjak, 1985, str. 15). Kljub povišanju dohodka v Avstriji se je tako število nočitev turistov iz te države pri nas v prvem obdobju morda znižalo prav zaradi tega. Delno pa je ta odločitev lahko vplivala tudi na turiste iz Italije, ki so se tako namesto za našo državo raje odločili za Avstrijo.

Možno razlago za povišanje koeficientov dohodkovne elastičnosti turističnega povpraševanja v drugem obdobju v teh dveh državah lahko iščemo tudi v spremenjeni dohodkovni strukturi turistov. V prvem obdobju so verjetno v Sloveniji prenočevali predvsem turisti iz višjih dohodkovnih razredov, ki so ob povišanju dohodka raje hodili v druge države s kakovostnejšo in njim ustrežnejšo ponudbo. V drugem obdobju pa je bruto domači proizvod te države že toliko narasel, da so v tujino pričele potovati tudi večje množice turistov iz nižjih dohodkovnih razredov, katerim sta kakovost in cena naše ponudbe ustrezali.

Koeficient dohodkovne elastičnosti za Veliko Britanijo je v prvem obdobju zelo visok in kaže, da povečanje bruto domačega proizvoda v tej državi za 1 odstotek povzroči povečanje števila nočitev britanskih turistov pri nas kar za 4,83 odstotkov. To pomeni, da turistično povpraševanje Britancev po Sloveniji v prvem obdobju uvrščamo med luksuzne dobrine. Visoko dohodkovno elastičnost turističnega povpraševanja po naši državi v Veliki Britaniji v tem obdobju bi lahko pojasnili z veliko oddaljenostjo te države od Slovenije in še ne navajenostjo njenih prebivalcev potovati tako daleč. Kako so se značilnosti turističnega povpraševanja po Sloveniji v tej državi spremenile v drugem obdobju, pa ne moremo ugotoviti, saj koeficient elastičnosti za to obdobje ni statistično značilen.

Za vojno v Sloveniji je tudi ta analiza pokazala negativen vpliv na turistično povpraševanje po naši državi v vseh izbranih državah. Koeficient ni bil statistično značilen le za Veliko Britanijo, za kar sem možne razloge že pojasnila. Najvišji koeficient elastičnosti je imela v tem primeru Nizozemska. Število nočitev nizozemskih turistov v naši državi se je zaradi psihološkega vpliva vojne za osamosvojitve Slovenije zmanjšalo kar za 83 odstotkov.

8.4.2. MANJ RAZVITE DRŽAVE

Za vse izbrane manj razvite države so za obdobje od leta 1970-1998 modeli statistično značilni (glej prilogo 28), toda tudi v teh primerih povezava med spremenljivkami ni posebno močna, saj lahko s spremembo BDP in vplivom vojne razložimo le od 24 do 59 odstotkov sprememb v številu nočitev turistov iz manj razvitih držav v Sloveniji.

Koeficienti, ki kažejo vpliv vojne na turistično povpraševanje pri nas, so tudi za manj razvite države negativni. Med temi državami le za Romunijo ne moremo z gotovostjo trditi, da je vojna vplivala na povpraševanje njenih turistov po Sloveniji. Največji upad števila nočitev je analiza pokazala za Madžarsko, najmanjši pa za Češkoslovaško.

Koeficienta dohodkovne elastičnosti pri manj razvitih državah za obdobje od leta 1970 do 1998 sta pri stopnji značilnosti 0,05 statistično značilna le za Češkoslovaško in Romunijo. Povesta nam, da se število nočitev turistov v Sloveniji poveča za 0,94 odstotkov iz Romunije oziroma za 1,99 odstotkov iz Češkoslovaške, če se bruto domači proizvod posamezne države poveča za 1 odstotek. Po Badouinovi klasifikaciji dobrin tako turistično povpraševanje po Sloveniji v teh dveh državah spada med komfortne dobrine, pri čemer je to povpraševanje na Češkoslovaškem obdržalo še celo nekatere značilnosti luksuza. To bi lahko razložili s tem, da je dohodek v omenjeni državi v obravnavanem obdobju še nizek, država pa šele na začetku emitivnega turističnega razvoja, kar pomeni, da se v turistično povpraševanje vključujejo le povpraševalci z visokimi dohodki, teh pa je relativno malo.

TABELA 3: Vrednosti koeficientov dohodkovne elastičnosti in vrsta dobrine v posamezni izbrani manj razviti državi v obdobju 1970-1998

Država	Vrednost koeficienta	Vrsta dobrine
MADŽARSKA	0,089	(dobrina široke potrošnje)
ČEŠKOSLOVAŠKA	1,988	komfortna-luksuzna dobrina
POLJSKA	0,566	(dobrina široke potrošnje)
ROMUNIJA	0,936	komfortna dobrina

VIR: Priloga 19.

Podobno ugotovitev kažeta tudi koeficienta analiz za dve podobdobji znotraj osnovnega obdobja. Za prvo podobdobje je namreč koeficient dohodkovne elastičnosti za Češkoslovaško še višji kot za celotno obdobje in nam pove, da se število nočitev iz te države v Sloveniji poveča za 2,32 odstotkov, če se njen bruto domači proizvod poveča za 1 odstotek. V obdobju 1970-1986 so torej turisti iz Češkoslovaške šele začeli v večji meri potovati v tujino, zato je število nočitev raslo mnogo hitreje kot dohodek. V drugem podobdobju pa je ta koeficient že precej nižji, čeprav ne moremo z gotovostjo trditi, da je statistično značilen.

Za Madžarsko so rezultati presenetljivi. Koeficient dohodkovne elastičnosti za prvo podobdobje je visoko nad 1, kar pomeni, da turistično povpraševanje po Sloveniji v tej državi uvrščamo med komfortne dobrine. V drugem podobdobju pa je ta koeficient že negativen, kar to povpraševanje uvršča med manjvredne dobrine.

Za ostali dve državi nekih smiselnih zaključkov ne moremo narediti, saj modeli (F-testi) in koeficienti (t-testi) po obdobjih za njiju niso statistično značilni.

Glede na rezultate, ki sem jih dobila z analizami, bi lahko zaključila naslednje:

- odvisnost turističnega povpraševanja po Sloveniji od bruto domačega proizvoda posamezne države in psihološkega vpliva vojne je za obdobje od leta 1970 do 1998 nizka do srednje močna tako za razvite kot tudi za manj razvite države. Na podlagi teh rezultatov zato lahko sklepamo, da so na turistično povpraševanje poleg dejavnikov, vključenih v analizo, pomembno vplivali še drugi dejavniki;
- vojna v naši državi je imela velik vpliv na turistično povpraševanje po Sloveniji v razvitih in tudi v manj razvitih državah. Zaradi psihološkega vpliva vojne je pri nas prenočevalo od 42 do 84 odstotkov manj turistov iz posamezne države, kot bi jih sicer. Le za Veliko Britanijo in Romunijo ne moremo z gotovostjo trditi, da je ta vojna pomembneje vplivala na povpraševanje njenih turistov po naši državi v letu 1991;
- glede koeficientov dohodkovne elastičnosti turističnega povpraševanja po Sloveniji pa lahko na osnovi dobljenih rezultatov ugotovimo, da so za celotno obdobje od leta 1970 do 1998 v povprečju v razvitih državah nižji kot v manj

razvitih. Turistično povpraševanje po Sloveniji v manj razvitih državah glede na rezultate tako spada med komfortne dobrine, pri čemer je to povpraševanje na Češkoslovaškem obdržalo še celo nekatere značilnosti luksuznih dobrin. V razvitih državah pa povpraševanje po Sloveniji v Avstriji in Italiji uvrščamo med dobrine široke potrošnje, v Nemčiji in na Nizozemskem pa celo med manjvredne dobrine;

- analize za dve podobdobji, s katerimi naj bi ugotovila, kako so se spreminjale značilnosti turističnega povpraševanja v posamezni državi v času, mi niso dale pričakovanih rezultatov. Kar nekaj modelov je statistično neznačilnih, tako da zanje niti ni možno narediti primerjav po obdobjih. Za tiste države, ki imajo statistično značilni funkciji za obe podobdobji, pa ni opazen normalen prehod od luksuznih dobrin prek komfortnih dobrin do dobrin široke potrošnje. Koeficienti elastičnosti se torej ne znižujejo postopno, kot sem pričakovala.

8.5. TESTIRANJE OSNOVNIH PREDPOSTAVK REGRESIJSKE ANALIZE

Multipli regresijski model temelji na določenih predpostavkah, ki se nanašajo predvsem na značilnosti slučajne spremenljivke. Če katerakoli izmed teh predpostavk ne drži, se pojavijo problemi, ki jih imenujemo multikolinearnost, heteroskedastičnost in avtokorelacija. Statistični model moramo zato testirati, da ugotovimo, ali so ti problemi prisotni (Hrovatin, 1994, str. 66).

Multikolinearnost v mojih analizah ni prisotna, saj sta v proučevani model vključeni le dve pojasnevalni spremenljivki. Ena od njiju je nepravna spremenljivka, ki prikazuje psihološki vpliv vojne v Sloveniji in seveda ni odvisna od bruto domačega proizvoda posamezne izbrane države. Prav tako tudi višina bruto domačega proizvoda v teh državah ni odvisna od vojne pri nas. Ta spremenljivka bi lahko vplivala le na bruto domači proizvod Slovenije, ki pa nas v teh analizah ne zanima.

Heteroskedastičnost se pojavlja predvsem v prerezih podatkov, avtokorelacija pa pri časovnih vrstah (Hrovatin, 1994, str. 67). Ker v analizah uporabljam časovne vrste, sem preverjala le prisotnost slednje. S pomočjo Durbin-Watsonove d-statistike sem

ugotovila, da je avtokorelacija navzoča v vseh analiziranih modelih. Vrednosti te statistike so namreč prenizke (glej priloge 33-35). To pomeni, da ocene koeficientov, ki sem jih dobila z regresijsko analizo, niso povsem zanesljive. Pfajfar pravi, da v primeru, ko niso zadovoljene predpostavke uporabljene ekonometrične metode, ocenjeni parametri izgubijo nekatere od željenih lastnosti ali pa statistična sodila izgubijo svojo veljavnost in postanejo nezanesljiva za določitev značilnosti ocen (Pfajfar, 1998, str. 25).

Eden od razlogov za pojav avtokorelacije, ki jih avtor navaja, so napake pri specifikaciji modela. Pogosto namreč pri empiričnih raziskavah izhajamo iz najbolj splošnega teoretično opredeljenega modela, zaradi česar lahko izpade pomembna pojasnjevalna spremenljivka. Temu pravimo "izločitvena" specifikacijska napaka in to rado povzroči problem avtokorelacije (Pfajfar, 1999, str. 191).

$$y_t = \beta_1 + \beta_2 x_{2t} + \beta_3 x_{3t} + \beta_4 x_{4t} + u_t$$

$$y_t = \beta_1 + \beta_2 x_{2t} + \beta_3 x_{3t} + v_t \quad \rightarrow \quad v_t = \beta_4 x_{4t} + u_t$$

Tudi jaz sem v analizah izhajala iz funkcije turistične potrošnje, ki je omejena samo na odnos med količino turističnega povpraševanja in izbrano vrsto dohodka (dodala sem le nepravo spremenljivko zaradi vpliva vojne), zato je možnost, da v model nisem vključila pomembne pojasnjevalne spremenljivke, velika.

Na turistično povpraševanje poleg dohodka vplivajo številni dejavniki. Najpomembnejše med njimi sem naštel že v poglavju 2.1. Da bi dobila popolno podobo o razvoju turističnega povpraševanja po Sloveniji v posamezni državi, bi morala v analize vključiti vse te dejavnike. Ker pa so le-ti večinoma številčno neznan ali samo subjektivno ocenjeni in je zanje težko poiskati ustrezne časovne serije podatkov (ki največkrat niti ne ustrezajo dejanskim vrednostim), je narediti model, ki bi vključeval vse dejavnike turističnega povpraševanja, praktično nemogoče (Planina, 1997, str. 83). Tudi če bi hoteli v analizo zajeti vsaj večji del teh dejavnikov, bi morali potrebne statistične podatke posebej zbirati, saj jih nekatere države same ne registrirajo. Takšno zbiranje bi seveda zahtevalo veliko časa in finančnih sredstev.

V analize sem zato poleg dohodka in neprave spremenljivke, kot pojasnjevalno spremenljivko, vključila samo še spremenljivko s časovnim odlogom. Le zanjo so bile dostopne časovne serije podatkov za celotno proučevano obdobje in za vse izbrane države (gre za podatke o številu nočitev tujih turistov v Sloveniji z zamikom enega leta). Spremenljivka s časovnim odlogom ali, kot jo nekateri imenujejo, odložena odvisna spremenljivka (lagged dependent variable), odraža navade turistov. Ljudje, ki so bili v neki državi zadovoljni, so se pripravljani vrniti tja tudi naslednjič. V tem primeru je namreč negotovost manjša, kot če bi obiskali njim popolnoma neznano destinacijo. Pomembno vlogo pri poznavanju dežel imajo tudi prijatelji in znanci, ki so tam že bili, saj s pripovedovanjem in kazanjem slik določene dežele zmanjšajo negotovost tudi pri drugih potencialnih turistih. Število ljudi, ki se odloči za določeno možnost v nekem letu, je tako odvisno od števila ljudi, ki so se zanjo odločili predhodno leto.

Poleg navad turistov omenjena spremenljivka odraža tudi togost turistične ponudbe. Kar nekaj časa in finančnih sredstev je namreč potrebnih, da se turistična ponudba spremeni in prilagodi povpraševanju. V primeru, ko nek kraj ni turistično razvit, lahko traja dolgo, da se razvije. Vendar pa to tudi pomeni, da turizem navadno obdrži visoko raven razvitosti, potem ko jo v neki državi doseže. (Witt, Witt, 1992, str. 24).

9. ANALIZA ODVISNOSTI Z VKLJUČITVIJO NOVE NEODVISNE SPREMENLJIVKE

Ponovno sem naredila regresijske analize za vse izbrane razvite in manj razvite države za obdobje od leta 1970 do 1998, le da sem sedaj kot novo pojasnjevalno spremenljivko vključila še spremenljivko s časovnim odlogom. Proučevani modeli so tako imeli naslednjo obliko:

$$STN_i = a * BDP_i^{b1} * D^{b2} * (STN_i - 1)^{b3} .$$

Pri analizah sem si zopet pomagala z računalniškim programom SPSS za Windows. Kot metodo vključevanja neodvisnih spremenljivk pa sem tokrat uporabila metodo Forward. Metoda Enter, ki sem jo uporabljala v predhodnih analizah, namreč vse neodvisne spremenljivke vključi v model naenkrat, mene pa je zanimalo, kako se

spreminjajo vrednosti nekaterih koeficientov z vključitvijo posamezne pojasnjevalne spremenljivke.

Za metodo Forward je značilno, da neodvisne spremenljivke, ki izpolnjujejo kriterij vključitve, sprejema v model postopoma. Kriterij vključitve je pri tem statistična značilnost ocenjenega parcialnega regresijskega koeficienta. To pomeni, da mora biti pri preizkušanju ničelne domneve $H_0: \beta_j = 0$, dvostranska stopnja značilnosti manjša od 0,05. Če je takšnih spremenljivk več, jih metoda vključuje v model eno za drugo, glede na vrednost parcialnega korelacijskega koeficienta te spremenljivke z odvisno (Rogelj, 1999, str. 112).

9.1. REZULTATI ZA RAZVITE DRŽAVE

Na osnovi rezultatov, ki sem jih dobila z analizami, ugotavljam, da so se determinacijski koeficienti za izbrane razvite države občutno povečali v primerjavi s predhodnimi analizami (glej prilogo 36). S spremembami bruto domačega proizvoda, navadami turistov oziroma togostjo turistične ponudbe ter psihološkim vplivom vojne namreč lahko pojasnimo kar od 77 do 96 odstotkov sprememb v številu nočitev tujih turistov v Sloveniji.

Najpomembnejši vpliv na odvisno spremenljivko, v vseh izbranih razvitih državah, razen v Avstriji, kjer je pomembnejši vpliv vojne, imajo navade turistov oziroma togost turistične ponudbe. Delež pojasnjene variance števila nočitev tujih turistov pri nas se je povečal kar za 30,0 do 71,6 odstotnih točk, ko smo v model vključili to spremenljivko. Veliko odvisnost med številom nočitev v naši državi ter navadami turistov pa kažejo tudi vrednosti parcialnih korelacijskih koeficientov, ki se gibajo med 0,79 in 0,96 (v Avstriji 0,63). To pomeni, da je med spremenljivkama močna pozitivna odvisnost, pri čemer je iz obeh izločen vpliv ostalih v model vključenih spremenljivk.

Tudi za vojno za neodvisnost Slovenije so analize pokazale pomemben vpliv na število nočitev tujih turistov pri nas. Neprava spremenljivka je izpolnila kriterij vključitve v model za vse izbrane razvite države, celo za Veliko Britanijo. Tudi parcialni korelacijski

koeficient za to državo kaže srednje močno negativno odvisnost med spremenljivkama, toda bivariantni korelacijski koeficient v korelacijski matriki je zelo nizek in statistično neznačilen.

Za ostale razvite države se vrednosti regresijskih koeficientov neprave spremenljivke gibajo med -1,011 in -2,579, kar pomeni, da se je zaradi vpliva vojne število nočitev tujih turistov v Sloveniji znižalo kar za 64 do 92 odstotkov. Tudi parcialni korelacijski koeficienti kažejo močno negativno odvisnost med tema spremenljivkama, če je iz obeh izločen vpliv ostalih v model vključenih spremenljivk. Partdeterminacijski koeficienti pa povedo, da se je delež pojasnjene variance odvisne spremenljivke za posamezo državo povečal za 34,4 do 57,1 odstotnih točk, ker smo v model vključili vpliv vojne kot neodvisno spremenljivko.

Bruto domači proizvod je tokrat kot pojasnjevalna spremenljivka pri razvitih državah vključen le v modela za Avstrijo in Italijo, za vse ostale izbrane razvite države pa ta spremenljivka ne izpolnjuje ustreznega kriterija vključitve. Regresijski koeficienti zanje namreč pri nizki stopnji tveganja niso statistično značilno različni od nič. Tudi parcialni korelacijski koeficienti med številom nočitev in bruto domačim proizvodom so za te države zelo nizki (glej prilogo 36), kar pomeni, da ne moremo sklepati, da med spremenljivkama obstaja odvisnost.

Parcialna korelacijska koeficienta za Avstrijo in Italijo sta sicer nekoliko višja ter kažeta na srednje močno in pozitivno odvisnost števila nočitev tujih turistov v Sloveniji od bruto domačega proizvoda posamezne države. Toda vrednosti partdeterminacijskih koeficientov za ti dve državi sta nizki, kar pomeni, da tudi pri njiju bruto domači proizvod ne vpliva bistveno na odvisno spremenljivko. Delež pojasnjene variance se poveča le za 5,1 odstotnih točk v Avstriji oziroma za 6,3 odstotnih točk v Italiji, če v model vključimo to pojasnjevalno spremenljivko.

Kolikor odvisnost med spremenljivkama obstaja, pa lahko glede na vrednosti koeficientov dohodkovne elastičnosti, turistično povpraševanje po Sloveniji v Avstriji in Italiji, glede na Badouinovo klasifikacijo dobrin, uvrstimo med dobrine široke potrošnje (glej tabelo 4).

TABELA 4: Vrednosti koeficientov dohodkovne elastičnosti in vrsta dobrine v posamezni izbrani razviti državi v obdobju 1970-1998

Država	Vrednost koeficienta	Vrsta dobrine
NEMČIJA	-0,029	(manjvredna dobrina)
ITALIJA	0,347	dobrina široke potrošnje
AVSTRIJA	0,276	dobrina široke potrošnje
NIZOZEMSKA	-0,046	(manjvredna dobrina)
VELIKA BRITANIJA	-0,016	(manjvredna dobrina)

VIR: Priloga 27.

9.2. REZULTATI ZA MANJ RAZVITE DRŽAVE

Tudi pri manj razvitih državah so determinacijski koeficienti tokrat višji kot v predhodnih analizah. Z neodvisnimi spremenljivkami, vključenimi v model, je mogoče pojasniti od 59 do 82 odstotkov sprememb v številu nočitev tujih turistov pri nas.

Največji vpliv na odvisno spremenljivko imajo tudi v teh državah navade turistov oziroma togost turistične ponudbe. Izjema je le Madžarska, kjer je pomembnejši vpliv vojne v naši državi. Zaradi vključitve navad v proučevani model se delež pojasnjene variance odvisne spremenljivke pri teh državah poveča za 48,1 do 55,3 odstotnih točk (pri Madžarski za 25,9 odstotnih točk). Na močno odvisnost med spremenljivkama pa kažejo tudi vrednosti parcialnih korelacijskih koeficientov (glej prilogo 37).

Neprava spremenljivka, ki prikazuje psihološki vpliv vojne v naši državi, ima pomemben vpliv na število nočitev tujih turistov v Sloveniji iz vseh izbranih manj razvitih držav, razen iz Romunije. Za to državo omenjena spremenljivka ne izpolnjuje kriterija vključitve, ker njen koeficient pri stopnji tveganja 0,05 ni statistično značilno različen od nič. Tudi nizka vrednost parcialnega korelacijskega koeficienta kaže na zelo šibko odvisnost števila nočitev romunskih turistov pri nas od vpliva vojne, pri čemer je iz obeh spremenljivk izločen vpliv navad turistov oziroma togosti turistične ponudbe ter bruto domačega proizvoda posamezne države.

Za vse ostale manj razvite države je povezanost med številom nočitev turistov v Sloveniji in vplivom vojne dokaj močna in negativna (glej prilogo 37). Pri nas je zaradi vojne prenočevalo od 58 do 69 odstotkov manj turistov, kot bi jih sicer. Partdeterminacijski koeficienti pa kažejo, da se delež pojasnjene variance odvisne spremenljivke za te države, poveča za najmanj 10,4 in največ 44,4 odstotnih točk, če v model vključimo psihološki vpliv vojne kot novo pojasnjevalno spremenljivko.

Bruto domači proizvod pri izbranih manj razvitih državah prav tako kot pri razvitih, glede na dobljene rezultate, nima posebno velikega vpliva na število nočitev tujih turistov v Sloveniji. Analize so pokazale statistično značilno odvisnost teh koeficientov le za Češkoslovaško in Romunijo, za ostali dve državi pa ta spremenljivka ne izpolnjuje kriterija vključitve. Tudi parcialna korelacijska koeficienta za ti dve državi sta zelo nizka.

Za Češkoslovaško in Romunijo parcialna korelacijska koeficienta kažeta srednje močno pozitivno odvisnost med turističnim povpraševanjem po Sloveniji in bruto domačim proizvodom posamezne države, pri čemer je iz obeh spremenljivk izločen vpliv ostalih vključenih spremenljivk. Delež pojasnjene variance števila nočitev tujih turistov pri nas pa se poveča le za 11,5 odstotnih točk za Češkoslovaško ter za 11,0 odstotnih točk za Romunijo, če v model vključimo bruto domači proizvod kot novo spremenljivko.

Na podlagi vrednosti regresijskih koeficientov, ki sta zaradi uporabljene potenčne funkcije že kar koeficienta dohodkovne elastičnosti, lahko turistično povpraševanje po Sloveniji na Češkoslovaškem in v Romuniji uvrstimo med komfortne dobrine.

TABELA 5: Vrednosti koeficientov dohodkovne elastičnosti in vrsta dobrine v posamezni izbrani manj razviti državi v obdobju 1970-1998

Država	Vrednost koeficienta	Vrsta dobrine
MADŽARSKA	-0,152	(manjvredna dobrina)
ČEŠKOSLOVAŠKA	1,148	komfortna dobrina
POLJSKA	0,005	(dobrina široke potrošnje)
ROMUNIJA	0,566	komfortna dobrina

VIR: Priloga 28.

Tokrat sem na podlagi dobljenih rezultatov prišla do nekoliko drugačnih splošnih zaključkov kot s predhodnimi analizami:

- s spremembami spremenljivk, vključenih v analizo (bruto domači proizvod, navade turistov oziroma togost turistične ponudbe in vpliv vojne), lahko pojasnimo od 59 do 96 odstotkov sprememb v številu nočitev tujih turistov iz izbranih držav v Sloveniji. Vrednosti determinacijskih koeficientov so pri tem za razvite države v povprečju nekoliko višje kot za manj razvite;
- največji vpliv na odvisno spremenljivko imajo v vseh izbranih državah, razen v Avstriji in na Madžarskem, navade turistov oziroma togost turistične ponudbe. Delež pojasnjene variance števila nočitev tujih turistov v naši državi se, zaradi vključitve te spremenljivke v model, poveča za 14,8 do 71,6 odstotnih točk. Močno odvisnost med spremenljivkama pa med drugim potrjujejo tudi visoki parcialni korelacijski koeficienti za vse izbrane države;
- na število nočitev tujih turistov v naši državi je pomembno vplivala tudi vojna za neodvisnost Slovenije. Zaradi psihološkega vpliva le-te je pri nas leta 1991 prenočevalo za najmanj 58 (na Poljskem) in največ 92 odstotkov (na Nizozemskem) manj tujih turistov, kot bi jih sicer. Le za Romunijo na osnovi dobljenih rezultatov ne moremo z gotovostjo trditi, da je ta vojna vplivala na število nočitev njenih turistov v naši državi;
- za bruto domači proizvod posamezne države pa, glede na dobljene rezultate, ne moremo trditi, da ima pomemben vpliv na odvisno spremenljivko. Regresijski koeficienti zanj so pri nizki stopnji tveganja (0,05) statistično značilni le za Italijo, Avstrijo, Češkoslovaško in Romunijo. Parcialni korelacijski koeficienti zanje kažejo srednje močno pozitivno odvisnost med številom nočitev tujih turistov pri nas in bruto domačim proizvodom posamezne izbrane države. Glede na dobljene vrednosti koeficientov dohodkovne elastičnosti turističnega povpraševanja v izbranih državah, kjer odvisnost med spremenljivkama obstaja, lahko počitnice v Sloveniji, po Badouinovi klasifikaciji dobrin, v manj razvitih državah uvrstimo med komfortne dobrine, v razvitih državah pa te počitnice spadajo že med dobrine široke potrošnje.

9.3. TESTIRANJE PREDPOSTAVK REGRESIJSKE ANALIZE

Zopet sem preverila osnovne predpostavke, na katerih temelji regresijska analiza. Ugotovila sem, da multikolinearnost tudi v teh modelih, kljub vključitvi dodatne spremenljivke, ni prisotna. Bivariantni korelacijski koeficienti pri pojasnjevalnih spremenljivkah sicer kažejo statistično značilno odvisnost med spremenljivko s časovnim odlogom in bruto domačim proizvodom za Nemčijo, Nizozemsko, Madžarsko, Češkoslovaško in Romunijo, vendar pa ta odvisnost v nobenem primeru ni posebno močna (glej priloge 38-46).

Prisotnost heteroskedastičnosti sem preverjala s pomočjo diagrama. V razsevnem grafikonu sem prikazala odvisnost standardiziranih vrednosti ostankov od standardiziranih ocen logaritmov števila nočitev tujih turistov v Sloveniji. Za Italijo, Veliko Britanijo, Češkoslovaško, Poljsko in Romunijo so točke v grafikonu lepo porazdeljene v obliki horizontalnega pasu (glej priloge 48, 51, 53, 54 in 55), kar pomeni, da predpostavka o homoskedastičnosti ni kršena. Za Nemčijo, Avstrijo, Nizozemsko in Madžarsko pa točke v diagramu niso povsem razporejene v obliki horizontalnega pasu (glej priloge 47, 49, 50 in 52), kar lahko kaže na določena odstopanja od predpostavk regresijskega modela.

Ko sem preverjala prisotnost avtokorelacije, pa sem ugotovila, da so vrednosti Durbin-Watsonove d-statistike tokrat sicer višje kot v predhodnih analizah, toda v primerih, ko regresijski model med pojasnjevalnimi spremenljivkami vključuje tudi odloženo odvisno spremenljivko (spremenljivko s časovnim odlogom), te statistike ne moremo uporabiti za preverjanje domnev o avtokorelaciji. Ustrezna testna statistika v takem primeru je Durbinova h-statistika (Pfajfar, 1999, str. 191), ki pa je uporabljeni računalniški program ne izračunava.

Ti rezultati kažejo na določena odstopanja modela od predpostavk regresijske analize, zato moramo biti previdni pri njihovi uporabi. Da bi rezultatom lahko popolnoma zaupali, bi morali narediti še dodatne teste predpostavk analize ter morebitna odstopanja s pomočjo določenih ekonometričnih metod odpraviti, vendar pa to presega okvire tega dela.

10. ANALIZA ODVISNOSTI ZA VSE RAZVITE DRŽAVE SKUPAJ IN VSE MANJ RAZVITE DRŽAVE SKUPAJ

Na koncu sem naredila še analizo odvisnosti števila nočitev tujih turistov v Sloveniji od bruto domačega proizvoda za vse izbrane razvite države skupaj in vse manj razvite države skupaj. Za te analize sem izbrala obdobje zadnjih petih let, ko so se razmere na našem turističnem trgu po končani vojni spet nekoliko normalizirale. Z analizami sem hotela ugotoviti, kakšna dobrina je turistično povpraševanje po Sloveniji v razvitih in kakšna v manj razvitih državah na splošno, toda analizi sta tudi tokrat pokazali, da bruto domači proizvod ni bistveni dejavnik turističnega povpraševanja po Sloveniji.

Rezultati analize odvisnosti za razvite države skupaj kažejo, da dohodek ne vpliva na povpraševanje tujih turistov po Sloveniji. Regresijski koeficienti za to spremenljivko namreč pri nizki stopnji tveganja niso statistično značilni, zelo šibko odvisnost med številom nočitev tujih turistov iz razvitih držav v Sloveniji in bruto domačim proizvodom teh držav pa kažejo tudi parcialni korelacijski koeficienti (glej prilogo 56). Nasprotno je analiza za odloženo odvisno spremenljivko pokazala zelo močno povezanost s številom nočitev tujih turistov pri nas. Parcialni korelacijski koeficient med tema spremenljivkama znaša kar 0,979, kar pomeni, da na odločitve turistov iz razvitih držav za letovanje v naši državi močno vplivajo njihove navade in togost naše turistične ponudbe.

Podobne rezultate sem dobila tudi z analizo odvisnosti za vse izbrane manj razvite države skupaj za zadnjih pet let (glej prilogo 57). Tudi za turiste iz omenjenih držav dohodek ni več dejavnik turističnega povpraševanja po Sloveniji. Na njihove odločitve za počitnice v naši državi prav tako odločilno vplivajo dosedanje navade in togost naše turistične ponudbe. Parcialni korelacijski koeficient med tema spremenljivkama znaša kar 0,99 in kaže na zelo močno povezanost med njima, pri čemer je iz obeh izločen vpliv dohodka.

Vrednosti determinacijskih koeficientov pa nam povesta, da je mogoče s spremembami dohodka in navadami turistov oziroma togostjo naše turistične ponudbe pojasniti 96 odstotkov sprememb v številu nočitev tujih turistov iz razvitih držav oziroma kar 98 odstotkov sprememb v številu nočitev tujih turistov iz manj razvitih držav pri nas.

11. SKLEP

V turizmu so na začetku sodelovali le pripadniki višjih družbenih slojev, ki so imeli dovolj denarja in prostega časa, z gospodarskim razvojem in spremenjenimi odnosi v družbi pa so se te razmere precej spremenile. Zaradi večanja produktivnosti narašča standard prebivalstva in se povečuje količina prostega časa. Industrializacija in urbanizacija, ki sta vzrok za večjo produktivnost in za koncentracijo kapitala, pa povzročata tudi osredotočenje delovne sile na majhnem in onesnaženem mestnem prostoru. Zaradi takšnega življenja se večja potreba po zapustitvi stalnega bivališča oziroma potreba po turistični rekreaciji. Le-ta postaja vse bolj nujna, ni več lahko odložljiva v času in ni vselej nadomestljiva. To vpliva na elastičnost turističnega povpraševanja, ki se zato v svetu dolgoročno manjša.

V diplomskem delu sem želela preveriti, kako je z dohodkovno elastičnostjo turističnega povpraševanja po naši državi. Ugotovila sem, da je tudi za povpraševanje po Sloveniji ta elastičnost v razvitih državah v povprečju nižja kot v manj razvitih državah. Glede na izračunane vrednosti koeficientov za izbrane države bi tako lahko turistično povpraševanje po Sloveniji v razvitih državah večinoma že uvrstili med dobrine široke potrošnje, medtem ko v manj razvitih državah to povpraševanje še uvrščamo med komfortne dobrine.

Toda analize so med drugim pokazale tudi, da bruto domači proizvod ni odločilni dejavnik turističnega povpraševanja po Sloveniji, kot to velja v mednarodnem turizmu. Regresijski koeficienti zanj so bili statistično značilni le za nekatere države, šibko odvisnost med dohodkom in odvisno spremenljivko pa kažejo tudi izračunane vrednosti parcialnih korelacijskih koeficientov.

Na odločitve tujih turistov za letovanje pri nas tako bolj kot sam dohodek vplivajo drugi dejavniki. Glede na dobljene rezultate bi lahko zaključila, da imajo najpomembnejši vpliv nanje navade turistov oziroma togost naše turistične ponudbe. Zaradi vključitve te spremenljivke v modele, se je namreč delež pojasnjene variance števila nočitev tujih turistov pri nas povečal kar za 14,8 do 71,6 odstotnih točk. Močno odvisnost med številom nočitev tujih turistov v Sloveniji in navadami turistov oziroma togostjo naše

turistične ponudbe pa kažejo tudi vrednosti parcialnih korelacijskih koeficientov za vse izbrane države, ki se gibljejo med 0,556 in 0,963.

Pomemben vpliv na povpraševanj tujih turistov po naši državi je imela tudi desetdnevna vojna za neodvisnost Slovenije. Zaradi psihološkega vpliva te vojne je pri nas prenočevalo kar od 58 do 92,4 odstotkov manj tujih turistov iz posamezne izbrane države, kot bi jih sicer. Le za Veliko Britanijo in Romunijo glede na analize ne moremo trditi, da je vojna v naši državi sploh vplivala na povpraševanje njunih turistov.

Če torej hočemo, da bi se turisti vračali v Slovenijo, jim moramo nuditi ustrezno kakovost in zadostno količino turističnih dobrin. Našo turistično ponudbo moramo čim bolj in čim hitreje prilagajati turističnemu povpraševanju oziroma spremenjenim razmeram na trgu. Ker na odločitve tujih turistov za nočitve pri nas bolj kot same spremembe dohodka v njihovih državah vplivajo njihove navade, moramo poskrbeti, da jim bo bivanje v naši državi všeč in se bodo tako naslednje leto zopet odločili za počitnice pri nas, hkrati pa bodo s pripovedovanjem o Sloveniji tudi svoje prijatelje in znance spodbudili za obisk naše države.

1. BIZJAK BARBARA: Analiza povpraševanja tujih turistov v SR Sloveniji. Diplomsko delo. Ljubljana: Ekonomska fakulteta Borisa Kidriča, 1985. 68 str.
2. CICVARIĆ ANTE: Ekonomika turizma. Zagreb: "Zagreb" poduzeće za grafičku djelatnost, 1990. 484 str.
3. GOMBOC - JERMAN TATJANA: Vpliv dohodka na turistični promet iz izbranih evropskih držav v Republiko Slovenijo. Diplomsko delo. Ljubljana: Ekonomska fakulteta, 1993. 46 str.
4. GRADIŠEK SABINA - MARIJA: Analiza dohodkovne elastičnosti in izbranih dejavnikov povpraševanja na britanskem emitivnem turističnem trgu. Diplomsko delo. Ljubljana: Ekonomska fakulteta, 1996. 53 str.
5. HROVATIN NEVENKA: Ocenjevanje funkcije povpraševanja. Ljubljana: Ekonomska fakulteta, 1994. 86 str.
6. HUNZIKER WALTER, KRAPF KURT: Grundriss der allgemeinen Fremdenverkehrslehre. Zurich: Polygraphischer Verlag, 1942. 392 str.
7. KOŠMELJ BLAŽENKA: Analiza odvisnosti za vzorčne podatke. Ljubljana: Ekonomska fakulteta, 1982. 138 str.
8. MAZI MILAN: Ekonomika turizma. Beograd: Savremena administracija, 1972. 216 str.
9. MIHALIČ TANJA, PLANINA JANEZ: Razvoj in dejavniki turističnega povpraševanja usmerjenega v Slovenijo. Ljubljana: Inštitut za ekonomska raziskovanja, 1985. 88 str.
10. MIHALIČ TANJA: Tourism and Warfare - the case of Slovenia. Tourism, Crime and International Security Issues. John Wiley & Sons Ltd., 1996, str. 231-246.
11. MIHALIČ TANJA: Vodnik po ekonomiki turizma. Ljubljana: Ekonomska fakulteta, 1998. 147 str.
12. PFAJFAR LOVRENC: Ekonometrija 1. del. Zapiski predavanj. Ljubljana: Ekonomska fakulteta, 1998. 118 str.
13. PFAJFAR LOVRENC: Ekonometrija na prosojnicah. Ljubljana: Ekonomska fakulteta, 1999. 281 str.
14. PJANIČ ZORAN: Teorija cena. Beograd: Savremena administracija, 1979. 535 str.
15. PLANINA JANEZ: Ekonomika turizma. Ljubljana: Ekonomska fakulteta, 1997. 298 str.
16. ROGELJ ROMAN: Vaje iz statistike 2. Ljubljana: Ekonomska fakulteta, 1999. 244 str.

- 17.ROVAN JOŽE, TURK TOMAŽ: Analiza podatkov s SPSS za Windows. Ljubljana: Ekonomska fakulteta, 1999. 226 str.
- 18.WITT STEPHEN F., MARTIN CHRISTINE A.: Forecasting Future Trends in European Tourist Demand. *Revue de Tourisme*, Bern, 40 (1985), 4, str. 12-20.
- 19.WITT STEPHEN F., MARTINHO LUIZ: Tourism Marketing and Management Handbook. Tourism Demand Elasticities. Hemel Hempstead: Prentice Hall International, 1989, str. 477-485.
- 20.WITT STEPHEN F., BROOKE MICHAEL Z., BUCKLEY PETER J.: The Management of International Tourism. London: Routledge, 1992. 210 str.
- 21.WITT STEPHEN F., WITT CHRISTINE A.: Modeling and Forecasting Demand in Tourism. San Diego: Academic Press, 1992. 195 str.
- 22.WITT STEPHEN F., WITT CHRISTINE A.: Tourism Marketing and Management Handbook. Demand Elasticities. Hemel Hempstead: Prentice Hall International, 1994, str. 521-529.

1. Statistični letopis SR Slovenije 1975. Ljubljana: Zavod SR Slovenije za statistiko, 1975. 542 str.
2. Statistični letopis SR Slovenije 1980. Ljubljana: Zavod SR Slovenije za statistiko, 1980. 696 str.
3. Statistični letopis SR Slovenije 1985. Ljubljana: Zavod SR Slovenije za statistiko, 1985. 666 str.
4. Statistični letopis Republike Slovenije 1990. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za statistiko, 1990. 680 str.
5. Statistični letopis Republike Slovenije 1995. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za statistiko, 1995. 606 str.
6. Statistični letopis Republike Slovenije 1996. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za statistiko, 1996. 621 str.
7. Statistični letopis Republike Slovenije 1999. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za statistiko, 1999. 651 str.
8. International Financial Statistics Yearbook 1992. Washington: International Monetary Fund, 1992. 765 str.
9. International Financial Statistics Yearbook 1995. Washington: International Monetary Fund, 1995. 814 str.
10. International Financial Statistics Yearbook 1999. Washington: International Monetary Fund, 1999
11. International Monetary Fund: World Economic Outlook 2000. [URL: <http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2000/01/data/index.htm>] , april 2000

Seznam uporabljenih kratic v prilogah:

STN	število nočitev
BDP	bruto domači proizvod
D	neprava spremenljivka (dummy)
STN-1	spremenljivka s časovnim odlogom
R^2	determinacijski koeficient
USD	ameriški dolarji
DEM	nemške marke
ITL	italijanske lire
ATS	avstrijski šilingi
NLG	nizozemski gouldni
GBP	angleški funti
HUF	madžarski forinti
CSK	češkoslovaške krone
PLZ	poljski zloti
ROL	romunski leji
Št.	število
t.c.	tekoče cene
st.c.	stalne cene
koef.	koeficient
spremen.	spremenljivka
parc. korel. koef.	parcialni korelacijski koeficient
partdeter. koef.	partdeterminacijski koeficient

PRILOGA 1: Izbranih pet razvitih in pet manj razvitih držav glede na delež števila nočitev njihovih turistov v skupnem številu nočitev vseh tujih turistov v Sloveniji v zadnjih petih letih ter število prebivalcev in višina bruto domačega proizvoda teh držav leta 1995 v ameriških dolarjih

Država	BDP (v mio USD)	Št.prebivalcev (v mio)	BDP/prebivalca (v USD)	Št.nočitev (v 10 ³)	Delež nočitev (v %)
Nemčija	2.458.252	81,7	30.089	3.222	23,7
Italija	1.097.208	57,3	19.148	2.376	17,5
Avstrija	235.597	8,05	29.267	2.301	16,9
Nizozemska	414.801	15,5	26.761	552	4,1
V. Britanija	1.124.733	58,6	19.193	504	3,7
Hrvaška	18.811	4,8	3.919	1066	7,8
Madžarska	44.669	10,2	4.379	335	2,5
Češkoslovaška	69.419	10,33	6.720	302	2,2
Poljska	126.317	38,6	3.272	141	1
Romunija	35.482	22,7	1.563	57	0,4
Skupno število vseh tujih turistov v Sloveniji v zadnjih petih letih					13.608.000

VIRI: Statistični letopis Republike Slovenije 1999, International Financial Statistics Yearbook 1999, [<http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2000/01/data/index.htm>]

PRILOGA 2: Sprememba števila gostov v Sloveniji leta 1991 glede na leto 1990

Leto	Število domačih gostov	Št. tujih gostov brez gostov iz Jugoslavije	Število tujih gostov iz Jugoslavije	Število vseh gostov v Sloveniji
1990	651.300	1.095.100	790.400	2.537.000
1991	687.000	298.700	439.700	1.425.000
I (90/91)	5,5	-72,7	-44,4	-43,8

VIR: Statistični letopis Republike Slovenije 1995.

PRILOGA 3: Sprememba števila nočitev gostov v Sloveniji leta 1991 glede na 1990

Leto	Število nočitev domačih gostov	Število nočitev tujih gostov brez gostov iz Jugoslavije	Število nočitev tujih gostov iz Jugoslavije	Število nočitev vseh gostov v Sloveniji
1990	2.611.000	3.673.100	1.672.300	7.956.000
1991	2.708.800	969.600	1.207.400	4.886.000
I (90/91)	3,7	-73,6	-27,8	-38,6

VIR: Statistični letopis Republike Slovenije 1995.

PRILOGA 4: Nočitve tujih turistov v Sloveniji v obdobju 1970-1998

Leto	Tuji gosti brez gostov iz Jugoslavije	Tuji gosti iz Jugoslavije	Skupaj vsi tuji gosti
1970	2.301.100	1.108.600	3.409.700
1971	2.576.600	1.253.800	3.830.400
1972	2.567.700	1.355.500	3.923.200
1973	2.909.800	1.301.500	4.211.300
1974	2.554.400	1.622.100	4.176.500
1975	2.590.300	1.825.600	4.415.900
1976	2.430.500	1.928.600	4.359.100
1977	2.361.800	2.247.400	4.609.200
1978	2.686.700	2.587.900	5.274.600
1979	2.714.100	2.891.900	5.606.000
1980	2.794.700	2.593.000	5.387.700
1981	2.948.800	2.448.400	5.397.200
1982	2.607.400	2.308.600	4.916.000
1983	2.666.700	2.212.900	4.879.600
1984	3.239.500	2.316.600	5.556.100
1985	3.728.800	2.433.800	6.162.600
1986	3.664.000	2.613.100	6.277.100
1987	3.642.600	2.434.800	6.077.400
1988	3.873.800	2.248.300	6.122.100
1989	3.887.200	1.952.300	5.839.500
1990	3.673.100	1.672.300	5.345.400
1991	969.600	1.207.400	2.177.000
1992	1.355.900	659.100	2.015.000
1993	1.656.300	356.100	2.012.400
1994	2.102.700	378.400	2.481.100
1995	2.062.400	373.100	2.435.500
1996	2.204.400	346.200	2.550.600
1997	2.744.300	334.100	3.078.400
1998	2.742.600	319.800	3.062.400

VIRI: Statistični letopis Republike Slovenije 1975, 1980, 1985, 1990, 1995, 1999.

PRILOGA 5: Podatki o številu nočitev, bruto domačem proizvodu v tekočih in v stalnih cenah, nepravi spremenljivki ter spremenljivki s časovnim odlogom za Nemčijo v obdobju 1970-1998

LETO	STN	BDP (t.c.) (mio DEM)	Deflator (1995=100)	BDP (st.c.) (mio DEM)	D	STN-1
1970	649.700	675.300	38,2	1.767.801	0	588.100
1971	752.000	749.750	41,2	1.819.782	0	649.700
1972	806.700	823.120	43,4	1.896.590	0	752.000
1973	909.200	917.250	46,1	1.989.696	0	806.700
1974	889.500	983.930	49,3	1.995.801	0	909.200
1975	875.400	1.026.630	52,1	1.970.499	0	889.500
1976	778.900	1.120.500	54,2	2.067.343	0	875.400
1977	768.100	1.195.290	56,2	2.126.851	0	778.900
1978	928.900	1.283.550	58,5	2.194.103	0	768.100
1979	918.900	1.388.440	60,7	2.287.381	0	928.900
1980	993.200	1.472.040	63,7	2.310.895	0	918.900
1981	1.001.100	1.534.970	66,4	2.311.702	0	993.200
1982	864.200	1.588.090	69,3	2.291.616	0	1.001.100
1983	832.400	1.668.540	71,6	2.330.363	0	864.200
1984	970.700	1.750.890	73,1	2.395.198	0	832.400
1985	1.060.500	1.823.180	74,6	2.443.941	0	970.700
1986	1.001.600	1.925.290	76,9	2.503.628	0	1.060.500
1987	981.900	1.990.480	78,4	2.538.878	0	1.001.600
1988	958.200	2.095.980	79,6	2.633.141	0	981.900
1989	900.500	2.224.440	81,5	2.729.374	0	958.200
1990	752.300	2.426.000	84,2	2.881.235	0	900.500
*1991	165.900	2.938.000	87,4	3.361.556	1	752.300
1992	243.000	3.155.200	92,1	3.425.841	0	165.900
1993	374.500	3.235.400	95,6	3.384.310	0	243.000
1994	525.100	3.394.400	97,8	3.470.757	0	374.500
1995	571.600	3.523.000	100	3.523.000	0	525.100
1996	595.500	3.586.000	101	3.550.495	0	571.600
1997	782.100	3.666.600	102	3.594.706	0	595.500
1998	747.700	3.784.200	114,1	3.316.564	0	782.100

VIRI: Statistični letopis Republike Slovenije 1975, 1980, 1985, 1990, 1995, 1999, International Financial Statistics Yearbook 1999, [URL:<http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2000/01/data/index.htm>].

PRILOGA 6: Podatki o številu nočitev, bruto domačem proizvodu v tekočih in v stalnih cenah, nepravi spremenljivki ter spremenljivki s časovnim odlogom za Italijo v obdobju 1970-1998

LETO	STN	BDP (t.c.) (mio ITL)	Deflator (1995=100)	BDP (st.c.) (mio ITL)	D	STN-1
1970	457.300	67.060.621	7,1	944.515.789	0	430.800
1971	482.000	73.061.452	7,6	961.334.895	0	457.300
1972	454.300	80.073.277	8,1	988.558.975	0	482.000
1973	448.600	96.861.206	9,2	1.052.839.196	0	454.300
1974	303.800	122.353.636	11,1	1.102.285.009	0	448.600
1975	353.500	138.806.575	12,8	1.084.426.367	0	303.800
1976	254.800	175.164.883	15,2	1.152.400.546	0	353.500
1977	268.100	214.647.431	18,1	1.185.897.409	0	254.800
1978	276.500	254.192.656	20,6	1.233.944.932	0	268.100
1979	256.400	310.637.489	23,9	1.299.738.448	0	276.500
1980	289.500	388.673.059	28,8	1.349.559.233	0	256.400
1981	289.100	465.231.847	34,4	1.352.418.160	0	289.500
1982	279.600	543.774.000	40,2	1.352.671.642	0	289.100
1983	300.900	633.414.000	46	1.376.986.957	0	279.600
1984	364.200	725.677.000	51,3	1.414.575.049	0	300.900
1985	391.300	813.863.000	55,9	1.455.926.655	0	364.200
1986	389.400	900.435.000	60,3	1.493.258.706	0	391.300
1987	400.200	984.660.000	64	1.538.531.250	0	389.400
1988	481.600	1.092.845.000	68,4	1.597.726.608	0	400.200
1989	632.000	1.196.808.000	72,7	1.646.228.336	0	481.600
1990	713.800	1.320.834.000	78,2	1.689.046.036	0	632.000
1991	250.000	1.440.648.000	84,2	1.710.983.373	1	713.800
1992	440.800	1.517.597.000	88,1	1.722.584.563	0	250.000
1993	409.600	1.563.272.000	92	1.699.208.696	0	440.800
1994	454.600	1.653.401.000	95,2	1.736.765.756	0	409.600
1995	387.800	1.787.278.000	100	1.787.278.000	0	454.600
1996	446.000	1.902.275.000	105	1.811.690.476	0	387.800
1997	537.400	1.983.849.000	107,7	1.842.013.928	0	446.000
1998	550.300	2.067.703.000	110,3	1.874.617.407	0	537.400

VIRI: Statistični letopis Republike Slovenije 1975, 1980, 1985, 1990, 1995, 1999, International Financial Statistics Yearbook 1999, [URL:<http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2000/01/data/index.htm>].

PRILOGA 7: Podatki o številu nočitev, bruto domačem proizvodu v tekočih in v stalnih cenah, nepravi spremenljivki ter spremenljivki s časovnim odlogom za Avstrijo v obdobju 1970-1998

LETO	STN	BDP (t.c.) (mio ATS)	Deflator (1995=100)	BDP (st.c.) (mio ATS)	D	STN-1
1970	422.300	389.125	31,7	1.227.524	0	442.900
1971	425.000	438.506	33,7	1.301.205	0	422.300
1972	359.500	501.041	36,3	1.380.278	0	425.000
1973	398.200	567.459	39,2	1.447.599	0	359.500
1974	380.000	645.771	42,2	1.530.263	0	398.200
1975	339.000	685.410	45,7	1.499.803	0	380.000
1976	346.000	756.897	49,4	1.532.180	0	339.000
1977	330.700	837.313	52,2	1.604.048	0	346.000
1978	355.400	884.105	55,3	1.598.743	0	330.700
1979	318.400	964.753	57,3	1.683.688	0	355.400
1980	259.000	1.036.403	60,1	1.724.464	0	318.400
1981	306.200	1.103.305	64,1	1.721.225	0	259.000
1982	271.600	1.184.317	67,5	1.754.544	0	306.200
1983	295.700	1.262.052	69,9	1.805.511	0	271.600
1984	349.200	1.324.909	73,2	1.809.985	0	295.700
1985	398.100	1.396.393	75,4	1.851.980	0	349.200
1986	399.700	1.467.737	77,5	1.893.854	0	398.100
1987	398.200	1.523.916	79,1	1.926.569	0	399.700
1988	397.100	1.596.990	80,4	1.986.306	0	398.200
1989	388.600	1.710.108	82,6	2.070.349	0	397.100
1990	334.000	1.849.641	85,4	2.165.856	0	388.600
1991	138.800	1.984.619	88,6	2.239.976	1	334.000
1992	334.700	2.098.290	92,4	2.270.877	0	138.800
1993	403.000	2.167.720	95	2.281.811	0	334.700
1994	480.500	2.282.560	97,7	2.336.295	0	403.000
1995	440.700	2.375.171	100	2.375.171	0	480.500
1996	438.200	2.453.240	101,7	2.412.232	0	440.700
1997	483.500	2.522.222	103,3	2.441.648	0	438.200
1998	457.700	2.610.914	104,3	2.503.273	0	483.500

VIRI: Statistični letopis Republike Slovenije 1975, 1980, 1985, 1990, 1995, 1999, International Financial Statistics Yearbook 1999, [URL:<http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2000/01/data/index.htm>].

PRILOGA 8: Podatki o številu nočitev, bruto domačem proizvodu v tekočih in v stalnih cenah, nepravi spremenljivki ter spremenljivki s časovnim odlogom za Nizozemsko v obdobju 1970-1998

LETO	STN	BDP (t.c.) (mio NLG)	Deflator (1995=100)	BDP (st.c.) (mio NLG)	D	STN-1
1970	221.500	121.967	34,4	354.555	0	201.800
1971	278.400	137.793	37,2	370.411	0	221.500
1972	256.200	156.220	40,7	383.833	0	278.400
1973	333.600	187.913	44,4	423.227	0	256.200
1974	264.900	213.460	48,5	440.124	0	333.600
1975	298.400	233.053	53,4	436.429	0	264.900
1976	290.000	267.077	58,2	458.895	0	298.400
1977	229.200	291.841	62	470.711	0	290.000
1978	241.700	314.000	65,5	479.389	0	229.200
1979	313.800	333.960	68,2	489.677	0	241.700
1980	305.800	356.117	71,8	495.985	0	313.800
1981	385.400	372.986	75,6	493.368	0	305.800
1982	249.400	388.434	79,9	486.150	0	385.400
1983	209.000	403.313	81,2	496.691	0	249.400
1984	295.800	422.418	82,6	511.402	0	209.000
1985	363.300	443.087	85,1	520.666	0	295.800
1986	355.200	455.881	85,2	535.072	0	363.300
1987	317.500	459.030	84,6	542.589	0	355.200
1988	394.500	476.557	85,6	556.725	0	317.500
1989	367.800	504.957	86,7	582.419	0	394.500
1990	336.800	537.867	88,7	606.389	0	367.800
1991	25.000	564.947	91,1	620.139	1	336.800
1992	37.800	589.433	93,2	632.439	0	25.000
1993	50.000	605.435	95	637.300	0	37.800
1994	89.300	639.597	97,2	658.022	0	50.000
1995	83.400	666.035	100	666.035	0	89.300
1996	97.400	694.298	100,3	692.221	0	83.400
1997	151.500	734.853	102,9	714.143	0	97.400
1998	130.500	776.161	105,9	732.919	0	151.500

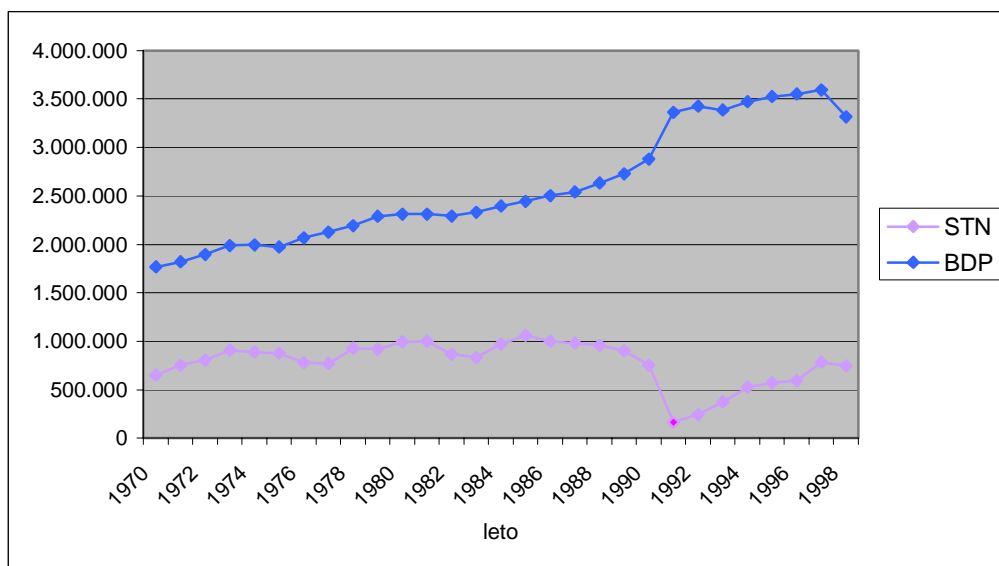
VIRI: Statistični letopis Republike Slovenije 1975, 1980, 1985, 1990, 1995, 1999, International Financial Statistics Yearbook 1999, [URL:<http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2000/01/data/index.htm>].

PRILOGA 9: Podatki o številu nočitev, bruto domačem proizvodu v tekočih in v stalnih cenah, nepravi spremenljivki ter spremenljivki s časovnim odlogom za Veliko Britanijo v obdobju 1970-1998

LETO	STN	BDP (t.c.) (mio GBP)	Deflator (1995=100)	BDP (st.c.) (mio GBP)	D	STN-1
1970	98.700	51.348	12,6	407.524	0	98.400
1971	116.300	57.278	13,7	418.088	0	98.700
1972	155.000	64.136	14,9	430.443	0	116.300
1973	197.500	73.652	15,9	463.220	0	155.000
1974	140.400	83.179	18,3	454.530	0	197.500
1975	151.400	104.997	23,2	452.573	0	140.400
1976	160.900	124.332	26,7	465.663	0	151.400
1977	103.000	144.840	30,4	476.447	0	160.900
1978	158.900	167.099	34	491.468	0	103.000
1979	170.200	196.589	38,9	505.370	0	158.900
1980	145.000	229.583	46,5	493.727	0	170.200
1981	108.100	252.244	51,8	486.958	0	145.000
1982	246.500	275.851	55,7	495.244	0	108.100
1983	273.200	301.524	58,5	515.426	0	246.500
1984	379.200	323.098	61,2	527.938	0	273.200
1985	547.600	354.229	64,6	548.342	0	379.200
1986	578.200	380.597	66,8	569.756	0	547.600
1987	627.200	418.221	70,3	594.909	0	578.200
1988	651.300	466.520	74,5	626.201	0	627.200
1989	612.200	511.889	79,8	641.465	0	651.300
1990	575.100	554.486	84,7	654.647	0	612.200
1991	143.100	582.946	89,8	649.160	1	575.100
1992	49.800	606.582	93,4	649.445	0	143.100
1993	54.800	637.817	96,2	663.011	0	49.800
1994	65.900	676.036	97,7	691.951	0	54.800
1995	65.800	712.548	100	712.548	0	65.900
1996	98.800	754.601	102,8	734.048	0	65.800
1997	135.300	803.889	107,1	750.597	0	98.800
1998	138.100	847.420	109,8	771.785	0	135.300

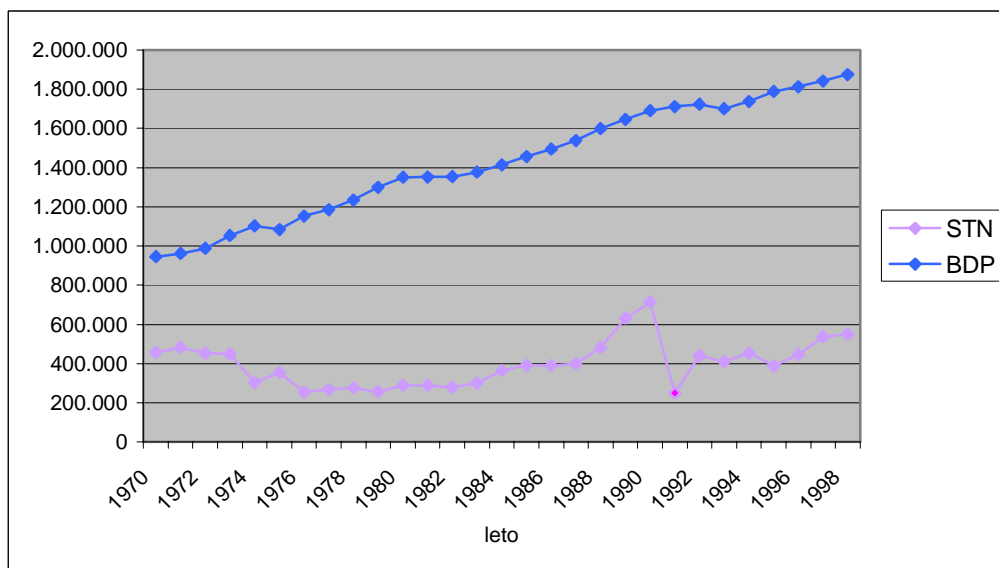
VIRI: Statistični letopis Republike Slovenije 1975, 1980, 1985, 1990, 1995, 1999, International Financial Statistics Yearbook 1999, [URL:<http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2000/01/data/index.htm>].

PRILOGA 10: Spreminjanje bruto domačega proizvoda Nemčije in števila nočitev nemških turistov v Sloveniji v letih od 1970-1998

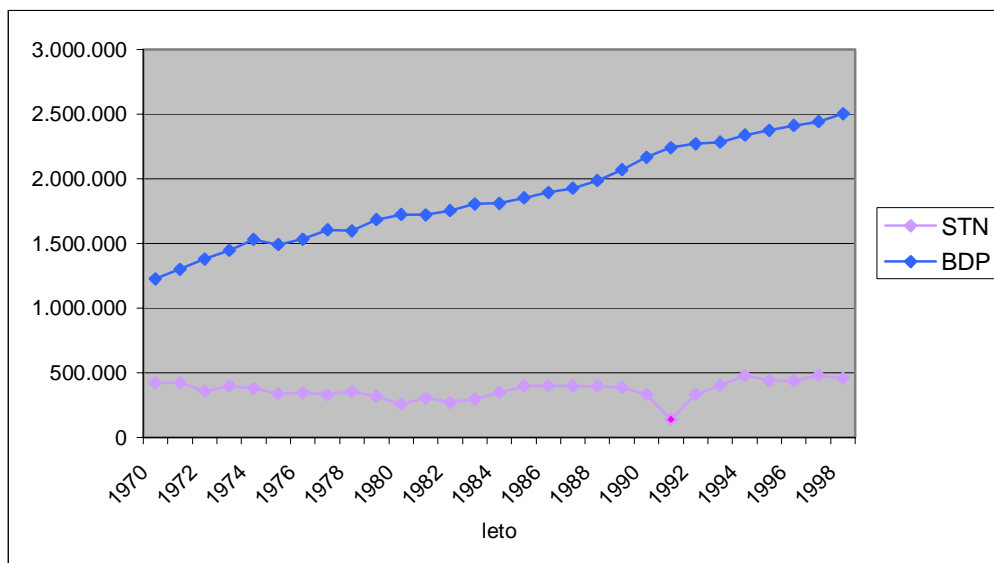
VIR: Priloga 5.

PRILOGA 11: Spreminjanje bruto domačega proizvoda Italije (v 1000 ITL) in števila nočitev italijanskih turistov v Sloveniji v letih od 1970-1998

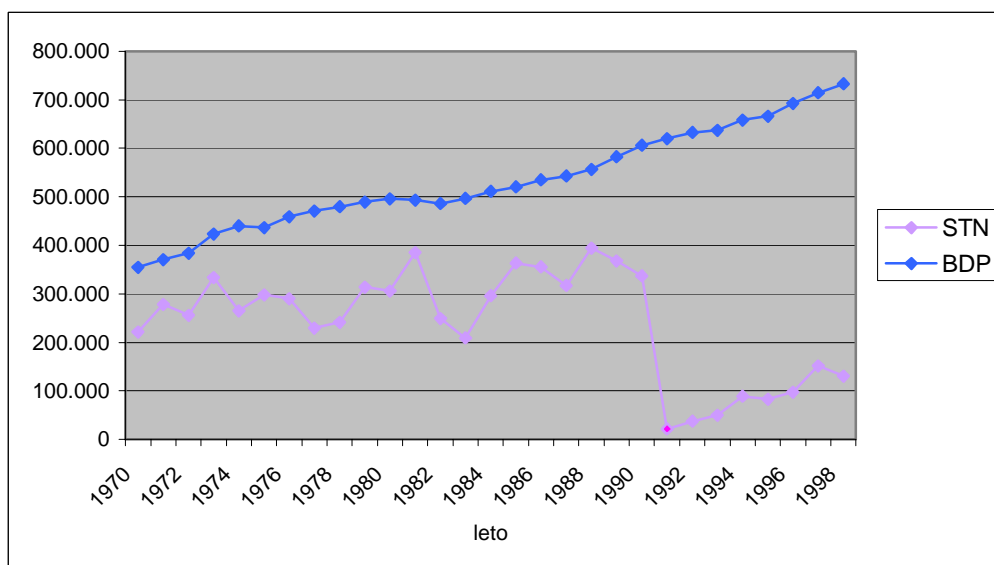
VIR: Priloga 6.

PRILOGA 12: Spreminjanje bruto domačega proizvoda Avstrije in števila nočitev avstrijskih turistov v Sloveniji v letih od 1970-1998

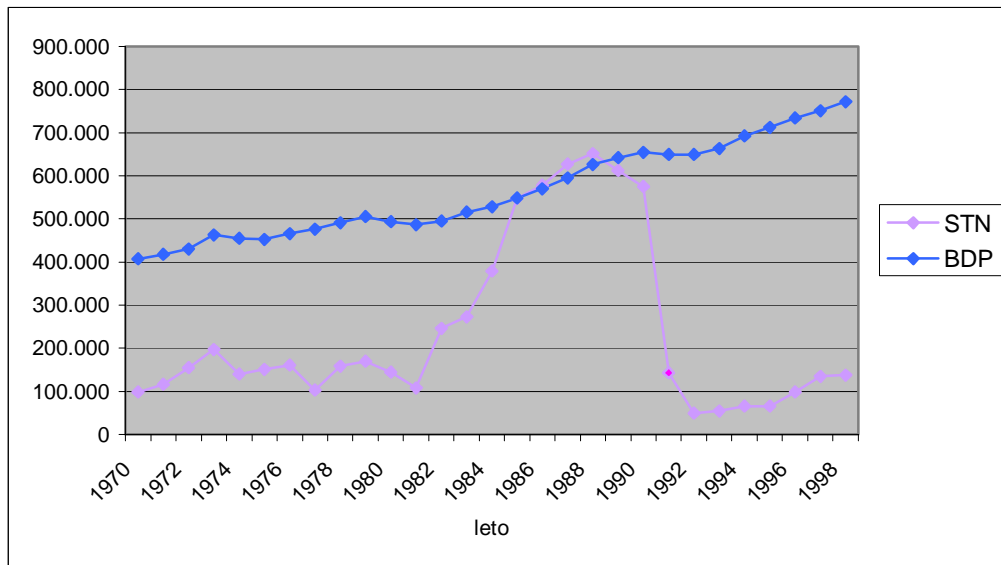
VIR: Priloga 7.

PRILOGA 13: Spreminjanje bruto domačega proizvoda Nizozemske in števila nočitev nizozemskih turistov v Sloveniji v letih od 1970-1998

VIR: Priloga 8.

PRILOGA 14: Spreminjanje bruto domačega proizvoda Velike Britanije in števila nočitev britanskih turistov v Sloveniji v letih od 1970-1998

VIR: Priloga 9.

PRILOGA 15: Podatki o številu nočitev, bruto domačem proizvodu v tekočih in v stalnih cenah, nepravi spremenljivki ter spremenljivki s časovnim odlogom za Madžarsko v obdobju 1970-1998

LETO	STN	BDP (t.c.) (mio HUF)	Deflator (1995=100)	BDP (st.c.) (mio HUF)	D	STN-1
1970	30.100	369.068	7,5	4.920.907	0	26.000
1971	32.000	400.475	7,7	5.200.974	0	30.100
1972	35.100	433.895	7,9	5.492.342	0	32.000
1973	49.200	476.119	8,1	5.878.012	0	35.100
1974	47.400	498.251	8,3	6.003.024	0	49.200
1975	33.300	534.352	8,6	6.213.395	0	47.400
1976	33.800	585.509	9,1	6.434.165	0	33.300
1977	47.300	644.344	9,4	6.854.723	0	33.800
1978	63.600	697.339	9,9	7.043.828	0	47.300
1979	65.800	755.645	10,7	7.062.103	0	63.600
1980	63.700	797.429	11,7	6.815.632	0	65.800
1981	55.600	862.549	12,3	7.012.593	0	63.700
1982	47.200	937.709	13,1	7.158.084	0	55.600
1983	44.300	991.343	14	7.081.021	0	47.200
1984	47.200	1.092.275	15,2	7.186.020	0	44.300
1985	50.200	1.153.898	16,2	7.122.827	0	47.200
1986	54.700	1.215.454	17,1	7.107.918	0	50.200
1987	41.400	1.369.027	18,6	7.360.360	0	54.700
1988	37.100	1.573.478	21,5	7.318.502	0	41.400
1989	32.700	1.882.052	25,2	7.468.460	0	37.100
1990	29.600	2.282.000	32,4	7.043.210	0	32.700
1991	11.800	2.522.000	43,6	5.784.404	1	29.600
1992	34.000	2.970.000	53,5	5.551.402	0	11.800
1993	63.900	3.582.000	65,6	5.460.366	0	34.000
1994	70.000	4.406.000	77,9	5.655.969	0	63.900
1995	58.100	5.614.000	100	5.614.000	0	70.000
1996	56.300	6.894.000	123,5	5.582.186	0	58.100
1997	71.500	8.541.000	146,1	5.845.996	0	56.300
1998	79.500	10.075.000	167,1	6.029.324	0	71.500

VIRI: Statistični letopis Republike Slovenije 1975, 1980, 1985, 1990, 1995, 1999, International Financial Statistics Yearbook 1999, [URL:<http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2000/01/data/index.htm>].

PRILOGA 16: Podatki o številu nočitev, bruto domačem proizvodu v tekočih in v stalnih cenah, nepravi spremenljivki ter spremenljivki s časovnim odlogom za Češkoslovaško v obdobju 1970-19981

LETO	STN	BDP (t.c.) (mio CSK)	Deflator (1995=100)	BDP (st.c.) (mio CSK)	D	STN-1
1970	25.700	311.140	27,5	1.131.418	0	88.600
1971	17.300	325.350	27,4	1.187.409	0	25.700
1972	17.600	342.220	27,3	1.253.553	0	17.300
1973	18.300	357.700	27,4	1.305.474	0	17.600
1974	18.600	384.750	27,5	1.399.091	0	18.300
1975	19.100	404.000	27,7	1.458.484	0	18.600
1976	20.500	412.230	27,9	1.477.527	0	19.100
1977	23.000	410.050	28,3	1.448.940	0	20.500
1978	20.300	432.750	28,7	1.507.840	0	23.000
1979	30.300	455.600	29,8	1.528.859	0	20.300
1980	32.000	586.820	30,7	1.911.466	0	30.300
1981	35.600	469.570	31	1.514.742	0	32.000
1982	48.800	491.390	32,2	1.526.056	0	35.600
1983	66.700	503.320	32,8	1.534.512	0	48.800
1984	78.600	534.010	33,1	1.613.323	0	66.700
1985	79.900	677.050	33,9	1.997.198	0	78.600
1986	61.100	694.680	34,1	2.037.185	0	79.900
1987	53.400	711.110	34,1	2.085.367	0	61.100
1988	54.500	739.970	34,2	2.163.655	0	53.400
1989	46.500	758.740	34,6	2.192.890	0	54.500
1990	43.800	811.310	38,1	2.129.423	0	46.500
1991	14.100	977.760	60,1	1.626.889	1	43.800
1992	29.100	1.179.300	66,6	1.770.721	0	14.100
1993	43.700	1.371.400	82,5	1.662.303	0	29.100
1994	53.500	1.589.100	91,5	1.736.721	0	43.700
1995	56.900	1.865.500	100	1.865.500	0	53.500
1996	64.000	2.108.300	108,05	1.951.226	0	56.900
1997	64.000	2.303.400	116,45	1.978.016	0	64.000
1998	63.200	2.494.100	127,7	1.953.093	0	64.000

VIRI: Statistični letopis Republike Slovenije 1975, 1980, 1985, 1990, 1995, 1996, 1999, International Financial Statistics Yearbook 1992, 1999, [URL:<http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2000/01/data/index.htm>].

PRILOGA 17: Podatki o številu nočitev, bruto domačem proizvodu v tekočih in v stalnih cenah, nepravi spremenljivki ter spremenljivki s časovnim odlogom za Poljsko v obdobju 1970-1998

LETO	STN	BDP (t.c.) (mio PLZ)	Deflator (1995=100)	BDP (st.c.) (mio PLZ)	D	STN-1
1970	12.000	103	0,05	206.000	0	11.300
1971	14.400	111	0,05	222.000	0	12.000
1972	16.000	116	0,05	232.000	0	14.400
1973	23.500	125	0,05	250.000	0	16.000
1974	24.800	139	0,05	278.000	0	23.500
1975	26.600	148	0,05	296.000	0	24.800
1976	23.100	165	0,07	235.714	0	26.600
1977	25.500	183	0,07	261.429	0	23.100
1978	27.000	206	0,07	294.286	0	25.500
1979	35.700	232	0,07	331.429	0	27.000
1980	35.800	238	0,09	264.444	0	35.700
1981	30.800	261	0,1	261.000	0	35.800
1982	9.900	525	0,2	262.500	0	30.800
1983	9.300	656	0,2	328.000	0	9.900
1984	18.700	812	0,3	270.667	0	9.300
1985	21.000	989	0,3	329.667	0	18.700
1986	22.900	1.227	0,4	306.750	0	21.000
1987	20.100	1.604	0,5	320.800	0	22.900
1988	16.000	2.806	0,7	400.857	0	20.100
1989	15.400	9.144	2,6	351.692	0	16.000
1990	11.400	56.027	16,8	333.494	0	15.400
1991	5.900	80.883	29,8	271.419	1	11.400
1992	6.600	114.940	43,2	266.065	0	5.900
1993	11.500	155.780	59,2	263.142	0	6.600
1994	20.300	223.900	78,9	283.777	0	11.500
1995	25.700	306.318	100	306.318	0	20.300
1996	27.500	385.448	120,2	320.672	0	25.700
1997	34.000	469.372	139,3	336.950	0	27.500
1998	33.200	549.467	155,6	353.128	0	34.000

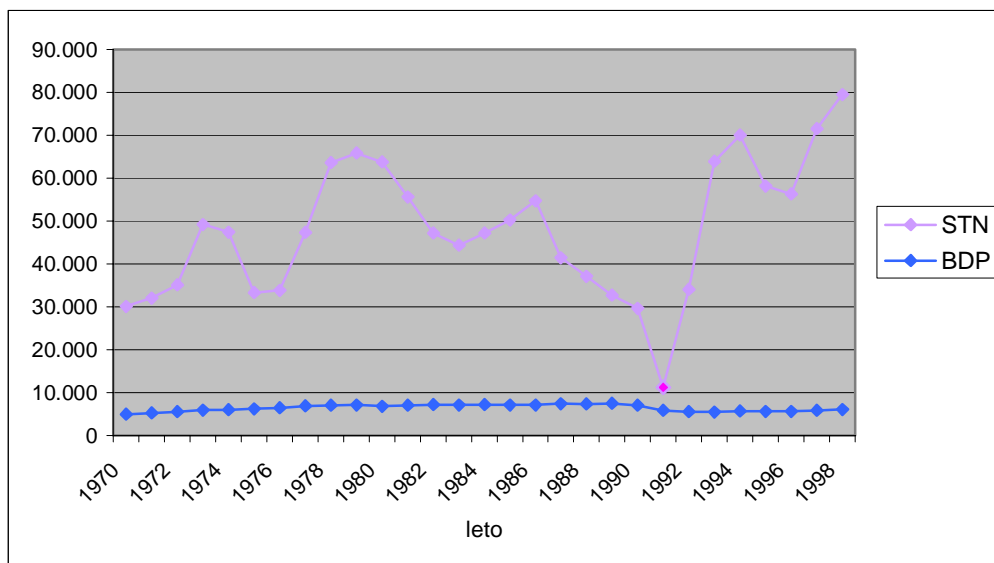
VIRI: Statistični letopis Republike Slovenije 1975, 1980, 1985, 1990, 1995, 1999, International Financial Statistics Yearbook 1999, [URL:<http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2000/01/data/index.htm>].

PRILOGA 18: Podatki o številu nočitev, bruto domačem proizvodu v tekočih in v stalnih cenah, nepravi spremenljivki ter spremenljivki s časovnim odlogom za Romunijo v obdobju 1970-1998

LETO	STN	BDP (t.c.) (mio ROL)	Deflator (1995=100)	BDP (st.c.) (mio ROL)	D	STN-1
1970	2.000	335.825	1,87	17.958.556	0	4.000
1971	3.200	356.038	1,88	18.938.191	0	2.000
1972	3.200	364.241	1,88	19.374.521	0	3.200
1973	3.400	372.567	1,9	19.608.789	0	3.200
1974	4.500	398.015	1,92	20.729.948	0	3.400
1975	3.200	420.198	1,92	21.885.313	0	4.500
1976	2.400	482.088	1,93	24.978.653	0	3.200
1977	2.000	507.253	1,94	26.147.062	0	2.400
1978	3.100	546.021	1,98	27.576.818	0	2.000
1979	2.700	592.009	2,01	29.453.184	0	3.100
1980	2.600	613.075	2,04	30.052.696	0	2.700
1981	2.100	635.129	2,09	30.388.947	0	2.600
1982	1.800	738.380	2,45	30.137.959	0	2.100
1983	1.800	777.643	2,57	30.258.482	0	1.800
1984	2.000	823.928	2,6	31.689.538	0	1.800
1985	5.200	817.400	2,59	31.559.846	0	2.000
1986	8.300	838.600	2,65	31.645.283	0	5.200
1987	11.100	845.200	2,68	31.537.313	0	8.300
1988	2.200	857.000	2,75	31.163.636	0	11.100
1989	1.600	800.000	2,77	28.880.866	0	2.200
1990	4.600	857.900	2,89	29.685.121	0	1.600
1991	3.100	2.203.900	7,93	27.791.929	1	4.600
1992	3.800	6.029.200	8,96	67.290.179	0	3.100
1993	5.000	20.035.700	31,94	62.729.180	0	3.800
1994	6.700	49.773.200	75,61	65.828.859	0	5.000
1995	7.100	72.135.500	100	72.135.500	0	6.700
1996	11.800	108.919.700	138,8	78.472.406	0	7.100
1997	14.500	252.925.700	353,7	71.508.538	0	11.800
1998	16.400	368.260.700	562,7	65.445.299	0	14.500

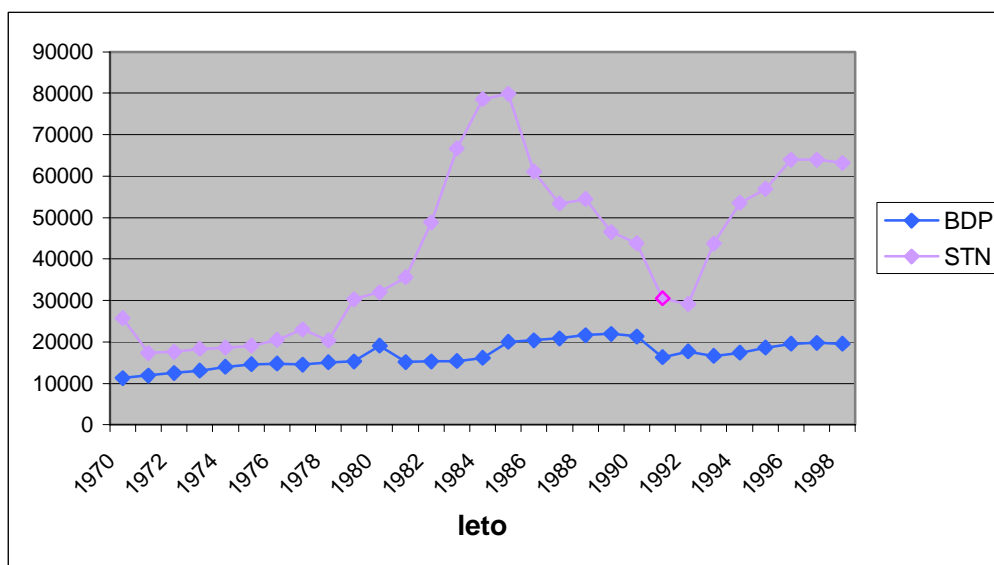
VIRI: Statistični letopis Republike Slovenije 1975, 1980, 1985, 1990, 1995, 1999, International Financial Statistics Yearbook 1995, 1999, [URL:<http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2000/01/data/index.htm>].

PRILOGA 19: Spreminjanje bruto domačega proizvoda Madžarske (v 1000 HUF) in števila nočitev madžarskih turistov v Sloveniji v letih od 1970-1998

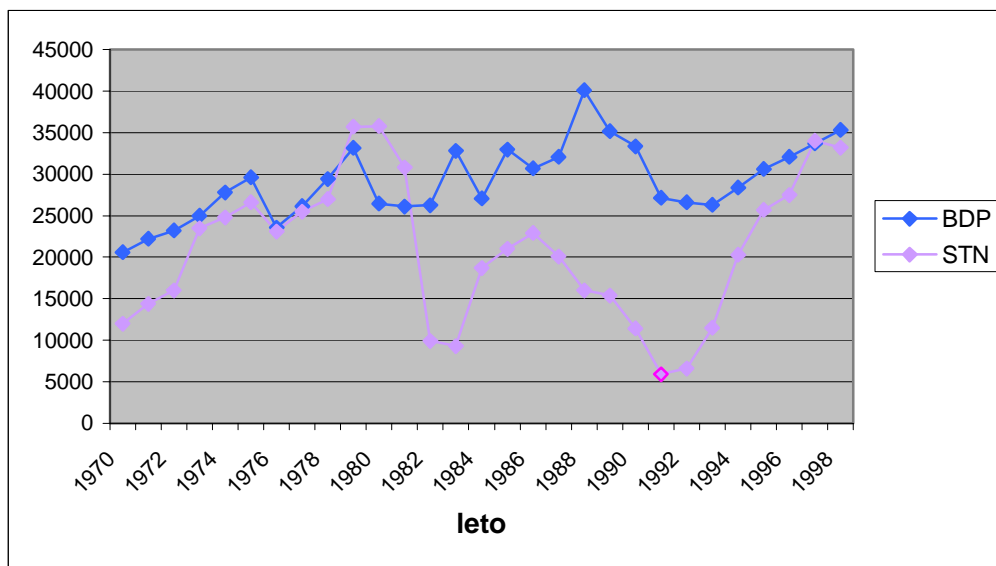
VIR: Priloga 15.

PRILOGA 20: Spreminjanje bruto domačega proizvoda Češkoslovaške (v 100 CSK) in števila nočitev češkoslovaških turistov v Sloveniji v letih od 1970-1998

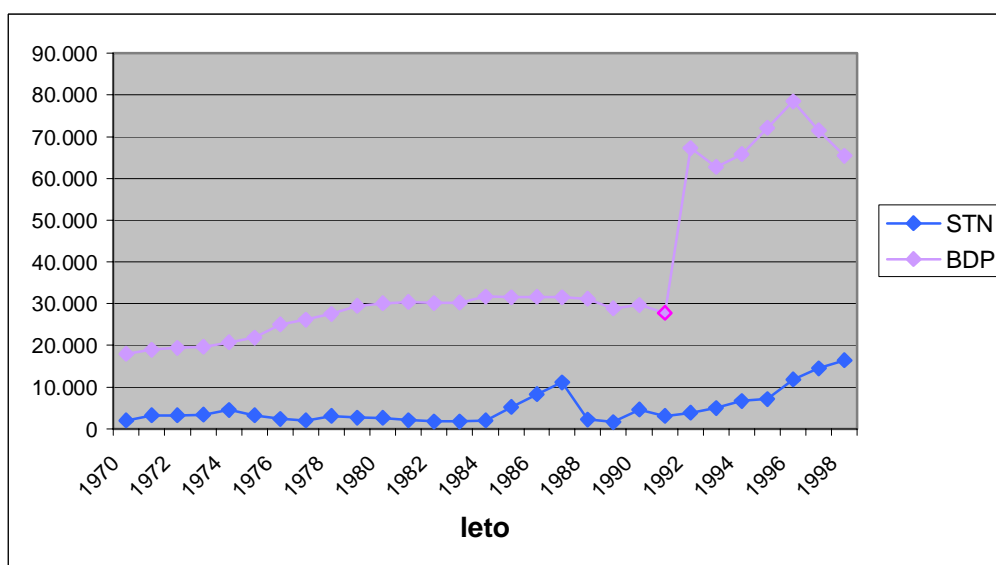
VIR: Priloga 16.

PRILOGA 21: Spreminjanje bruto domačega proizvoda Poljske (v 10 PLZ) in števila nočitev poljskih turistov v Sloveniji v letih od 1970-1998

VIR: Priloga 17.

PRILOGA 22: Spreminjanje bruto domačega proizvoda Romunije in števila nočitev romunskih turistov v Sloveniji v letih od 1970-1998

VIR: Priloga 18.

PRILOGA 23: Podatki o številu nočitev, bruto domačem proizvodu ter spremenljivki s časovnim odlogom za vse izbrane razvite države skupaj za zadnjih pet let

LETO	STN	BDP (v USD)	STN-1
1994	525.100	2.091.701	374.500
1995	571.600	2.458.252	525.100
1996	595.500	2.383.082	571.600
1997	782.100	2.114.465	595.500
1998	747.700	2.150.520	782.100
1994	454.600	1.025.401	409.600
1995	387.800	1.097.208	454.600
1996	446.000	1.232.884	387.800
1997	537.400	1.164.849	446.000
1998	550.300	1.190.931	537.400
1994	480.500	199.842	403.000
1995	440.700	235.597	480.500
1996	438.200	231.732	440.700
1997	483.500	206.668	438.200
1998	457.700	210.914	483.500
1994	89.300	351.428	50.000
1995	83.400	414.801	89.300
1996	97.400	411.827	83.400
1997	151.500	376.603	97.400
1998	130.500	391.263	151.500
1994	65.900	1.035.420	54.800
1995	65.800	1.124.733	65.900
1996	98.800	1.178.491	65.800
1997	135.300	1.316.525	98.800
1998	138.100	1.403.676	135.300

VIRA: Statistični letopis Republike Slovenije 1999,
 [URL:<http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2000/01/data/index.htm>].

PRILOGA 24: Podatki o številu nočitev, bruto domačem proizvodu ter spremenljivki s časovnim odlogom za vse izbrane manj razvite države skupaj za zadnjih pet let

LETO	STN	BDP (mio USD)	STN-1
1994	215.600	14.583	189.200
1995	212.800	18.811	215.600
1996	212.600	19.871	212.800
1997	212.700	20.469	212.600
1998	211.900	21.752	212.700
1994	70.000	41.898	63.900
1995	58.100	44.669	70.000
1996	56.300	45.163	58.100
1997	71.500	45.724	56.300
1998	79.500	47.050	71.500
1994	53.500	54.833	43.700
1995	56.900	69.419	53.500
1996	64.000	76.703	56.900
1997	64.000	72.610	64.000
1998	63.200	76.786	64.000
1994	20.300	98.504	11.500
1995	25.700	126.317	20.300
1996	27.500	142.970	25.700
1997	34.000	143.145	27.500
1998	33.200	157.215	34.000
1994	6.700	30.074	5.000
1995	7.100	35.482	6.700
1996	11.800	35.318	7.100
1997	14.500	35.153	11.800
1998	16.400	41.468	14.500

VIRA: Statistični letopis Republike Slovenije 1999,
 [URL:<http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2000/01/data/index.htm>].

PRILOGA 25: Rezultati regresijske analize za razvite države v obdobju 1970-1998
(linearna funkcija)

DRŽAVA	F-test	Konstanta (t-test)	BDP (t-test)	D (t-test)	R ²
NEMČIJA	13,796	1290067 (9,264)	-0,191 (-3,600)	-482862 (2,817)	0,5149
ITALIJA	4,206	154866 (1,535)	0,0002 (2,519)	-205210 (-1,882)	0,2445
AVSTRIJA	12,196	248211 (4,670)	0,068 (2,438)	-262372 (-4,678)	0,484
NIZOŽEMSKA	8,542	542128 (6,038)	-0,554 (-3,334)	-173791 (-1,878)	0,3965
V.BRITANIJA	0,261	134673 (0,659)	0,193 (0,540)	-117057 (-0,557)	0,0197

VIRI: Priloge 5, 6, 7, 8, 9.

PRILOGA 26: Rezultati regres. analize za manj razvite države v obdobju 1970-1998
(linearna funkcija)

DRŽAVA	F-test	Konstanta (t-test)	BDP (t-test)	D (t-test)	R ²
MADŽARSKA	3,223	52696 (2,286)	-0,001 (-0,157)	-37645 (-2,529)	0,199
ČEŠKOSLOVAŠKA	11,660	-28636 (-1,775)	0,042 (4,473)	-25603 (-1,647)	0,473
POLJSKA	2,138	11209 (1,073)	0,035 (0,985)	-14776 (-1,729)	0,141
ROMUNIJA	10,770	-268 (-0,211)	-0,0001 (4,603)	-502,1 (-0,162)	0,453

VIRI: Priloge 15, 16, 17, 18.

PRILOGA 27: Rezultati regresijske analize za razvite države v obdobju 1970-1998

(potenčna funkcija)

DRŽAVA	F-test	Konstanta (t-test)	BDP (t-test)	D (t-test)	R ²
NEMČIJA	19,675	24,866 (7,030)	-0,768 (-3,199)	-1,306 (-4,459)	0,602
ITALIJA	3,675	2,209 (0,443)	0,507 (2,140)	-0,548 (-2,027)	0,220
AVSTRIJA	21,196	8,934 (4,205)	0,270 (1,831)	-1,038 (-6,481)	0,620
NIZOZEMSKA	13,796	35,718 (5,218)	-1,781 (-3,424)	-1,843 (-3,364)	0,515
V.BRITANIJA	0,044	13,044 (1,240)	-0,072 (-0,090)	-0,216 (-0,263)	0,003

VIRI: Priloge 5, 6, 7, 8, 9.

PRILOGA 28: Rezultati regres. analize za manj razvite države v obdobju 1970-1998
(potenčna funkcija)

DRŽAVA	F-test	Konstanta (t-test)	BDP (t-test)	D (t-test)	R ²
MADŽARSKA	10,396	9,366 (1,2977)	0,089 (0,193)	-1,376 (-4,481)	0,444
ČEŠKOSLOVAŠKA	18,762	-17,942 (-3,464)	1,988 (5,499)	-0,938 (-2,584)	0,591
POLJSKA	4,049	2,764 (0,403)	0,566 (1,037)	-1,167 (-2,568)	0,238
ROMUNIJA	8,953	-7,959 (-2,066)	0,936 (4,212)	-0,046 (-0,085)	0,408

VIRI: Priloge 15, 16, 17, 18.

PRILOGA 29: Rezultati regresijske analize za razvite države za prvo podobdobje
(1970-1986)

DRŽAVA	F-test	Konstanta (t-test)	BDP (t-test)	D (t-test)	R ²
NEMČIJA	24,898	-0,171 (-0,061)	0,950 (4,990)	X	0,624
ITALIJA	4,554	27,713 (3,946)	-0,717 (-2,134)	X	0,233
AVSTRIJA	5,008	21,073 (5,670)	-0,582 (-2,238)	X	0,250
NIZOZEMSKA	2,659	5,086 (1,110)	0,573 (1,631)	X	0,151
V.BRITANIJA	28,538	-51,045 (-4,316)	4,830 (5,342)	X	0,655

VIRI: Priloge 5, 6, 7, 8, 9.

PRILOGA 30: Rezultati regresijske analize za razvite države za drugo podobdobje (1980-1998)

DRŽAVA	F-test	Konstanta (t-test)	BDP (t-test)	D (t-test)	R ²
NEMČIJA	22,362	37,298 (6,588)	-1,601 (-4,201)	-1,218 (-4,128)	0,737
ITALIJA	14,776	-23,978 (-3,033)	1,743 (4,670)	-0,642 (-3,458)	0,649
AVSTRIJA	41,936	-3,154 (-0,956)	1,100 (4,844)	-1,084 (-8,412)	0,820
NIZOZEMSKA	12,305	60,276 (4,508)	-3,626 (-3,600)	-1,791 (-3,001)	0,606
V.BRITANIJA	1,131	40,325 (2,087)	-2,109 (-1,454)	-0,232 (-0,246)	0,124

VIRI: Priloge 5, 6, 7, 8, 9.

PRILOGA 31: Rezultati regres. analize za manj razvite države za prvo podobdobje (1970-1986)

DRŽAVA	F-test	Konstanta (t-test)	BDP (t-test)	D (t-test)	R ²
MADŽARSKA	18,343	-13,035 (-2,349)	1,516 (4,283)	X	0,550
ČEŠKOSLOVAŠKA	13,502	-22,710 (-2,525)	2,324 (3,674)	X	0,474
POLJSKA	1,141	0,215 (0,024)	0,777 (1,068)	X	0,071
ROMUNIJA	0,019	9,158 (1,058)	-0,070 (-0,138)	X	0,001

VIRI: Priloge 15, 16, 17, 18.

PRILOGA 32: Rezultati regres. analize za manj razvite države za drugo podobdobje (1980-1998)

DRŽAVA	F-test	Konstanta (t-test)	BDP (t-test)	D (t-test)	R ²
MADŽARSKA	18,396	29,992 (3,724)	-1,222 (-2,380)	-1,596 (-5,982)	0,697
ČEŠKOSLOVAŠKA	9,681	7,388 (0,900)	0,241 (0,424)	-1,278 (-4,148)	0,548
POLJSKA	2,554	3,127 (0,257)	0,530 (0,551)	-1,077 (-2,018)	0,242
ROMUNIJA	6,217	-13,522 (-2,139)	1,250 (3,473)	0,132 (0,205)	0,437

VIRI: Priloge 15, 16, 17, 18.

PRILOGA 33: Vrednosti Durbin-Watsonove d-statistike za razvite in manj razvite države za obdobje 1970-1998

DRŽAVA	d- statistika	DRŽAVA	d- statistika
NEMČIJA	0,718	ČEŠKOSLOVAŠKA	0,615
ITALIJA	0,481	MADŽARSKA	0,63
AVSTRIJA	0,613	POLJSKA	0,892
NIZOZEMSKA	0,586	ROMUNIJA	0,935
V. BRITANIJA	0,309		

VIRI: Priloge 5, 6, 7, 8, 9, 15, 16, 17, 18.

PRILOGA 34: Vrednosti Durbin-Watsonove d-statistike za razvite države za prvo in drugo podobdobje

DRŽAVA	I. podobdobje d-statistika	II. podobdobje d-statistika
NEMČIJA	1,352	0,946
ITALIJA	0,539	0,737
AVSTRIJA	0,778	1,193
NIZOZEMSKA	1,678	0,732
V. BRITANIJA	0,748	0,359

VIRI: Priloge 5, 6, 7, 8, 9.

PRILOGA 35: Vrednosti Durbin-Watsonove d-statistike za manj razvite države za prvo in drugo podobdobje

DRŽAVA	I. podobdobje d-statistika	II. podobdobje d-statistika
ČEŠKOSLOVAŠKA	0,635	0,716
MADŽARSKA	0,968	1,211
POLJSKA	0,924	0,993
ROMUNIJA	0,72	1,058

VIRI: Priloge 15, 16, 17, 18.

PRILOGA 36: Rezultati regresijske analize za razvite države za obdobje 1970-1998 z vključeno novo pojasnjevalno spremenljivko

DRŽAVA	F-test	Spremenljivka	Vrednost koef.	(t-test)	Parc.korel. koef.	Partdeter. koef.	R ²
NEMČIJA	310,050	STN-1	0,714	(18,227)	0,963	0,497	0,497
		D	-1,563	(-17,286)	-0,959	0,463	0,960
		(BDP)	-0,029	(-0,601)	-0,119	X	X
ITALIJA	20,104	STN-1	0,808	(6,443)	0,790	0,300	0,300
		D	-1,042	(-5,614)	-0,747	0,344	0,644
		BDP	0,347	(2,316)	0,420	0,063	0,707
AVSTRIJA	27,823	D	-1,011	(-7,940)	-0,846	0,571	0,571
		STN-1	0,389	(4,029)	0,627	0,148	0,719
		BDP	0,276	(2,355)	0,426	0,051	0,770
NIZOZEMSKA	186,182	STN-1	0,811	(15,951)	0,953	0,517	0,517
		D	-2,579	(-12,895)	-0,930	0,418	0,935
		(BDP)	-0,046	(-0,747)	-0,148	X	X
V.BRITANIJA	58,288	STN-1	0,936	(10,777)	0,904	0,716	0,716
		D	-1,375	(-3,800)	-0,598	0,102	0,818
		(BDP)	-0,016	(-0,190)	-0,038	X	X

VIRI: Priloge 5, 6, 7, 8, 9.

PRILOGA 37: Rezultati regresijske analize za manj razvite države za obdobje 1970-1998 z vključeno novo pojasnjevalno spremenljivko

DRŽAVA	F-test	Spremen.	Vrednost koef.	(t-test)	Parc.korel. koef.	Partdeter. koef.	R ²
MADŽARSKA	30,763	D	-1,179	(-5,210)	-0,715	0,444	0,444
		STN-1	0,523	(4,765)	0,683	0,259	0,703
		(BDP)	-0,152	(-1,351)	-0,261		
ČEŠKOSLOVAŠKA	37,057	STN-1	0,542	(5,544)	0,743	0,553	0,553
		D	-1,055	(-4,237)	-0,647	0,148	0,701
		BDP	1,148	(3,962)	0,621	0,115	0,816
POLJSKA	24,944	STN-1	0,689	(5,853)	0,754	0,553	0,553
		D	-0,870	(-2,816)	-0,483	0,104	0,657
		(BDP)	0,005	(0,041)	0,008		
ROMUNIJA	18,771	STN-1	0,548	(3,411)	0,556	0,481	0,481
		BDP	0,566	(2,646)	0,461	0,110	0,591
		(D)	-0,070	(-0,547)	-0,109		

VIRI: Priloge 15, 16, 17, 18.

PRILOGA 38: Matrika koeficientov bivariantne korelacije s pripadajočimi stopnjami značilnosti pri enostranskem preizkusu za Nemčijo

	STN	BDP	D	STN-1
STN	1	0,546	-0,668	0,705
		(0,001)	(0,000)	(0,000)
BDP	-0,546	1	0,243	-0,503
	(0,001)		(0,102)	(0,003)
D	-0,668	0,243	1	0,018
	(0,000)	(0,102)		(0,464)
STN-1	0,705	-0,503	0,018	1
	(0,000)	(0,003)	(0,464)	

VIR: Priloga 5.

PRILOGA 39: Matrika koeficientov bivariantne korelacije s pripadajočimi stopnjami značilnosti pri enostranskem preizkusu za Italijo

	STN	BDP	D	STN-1
STN	1	0,312	-0,288	0,548
		(0,050)	(0,065)	(0,001)
BDP	0,312	1	0,182	0,225
	(0,050)		(0,172)	(0,120)
D	-0,288	0,182	1	0,437
	(0,065)	(0,172)		(0,009)
STN-1	0,548	0,225	0,437	1
	(0,001)	(0,120)	(0,009)	

VIR: Priloga 6.

PRILOGA 40: Matrika koeficientov bivariantne korelacije s pripadajočimi stopnjami značilnosti pri enostranskem preizkusu za Avstrijo

	STN	BDP	D	STN-1
STN	1	0,075	-0,756	0,426
		(0,349)	(0,000)	(0,011)
BDP	0,075	1	0,188	-0,022
	(0,349)		(0,164)	(0,454)
D	-0,756	0,188	1	-0,056
	(0,000)	(0,164)		(0,387)
STN-1	0,426	-0,022	-0,056	1
	(0,011)	(0,454)	(0,387)	

VIR: Priloga 7.

PRILOGA 41: Matrika koeficientov bivariantne korelacije s pripadajočimi stopnjami značilnosti pri enostranskem preizkusu za Nizozemsko

	STN	BDP	D	STN-1
STN	1	-0,551	-0,544	0,719
		(0,001)	(0,001)	(0,000)
BDP	-0,551	1	0,165	-0,511
	(0,001)		(0,196)	(0,002)
D	-0,544	0,165	1	0,134
	(0,001)	(0,196)		(0,245)
STN-1	0,719	-0,511	0,134	1
	(0,000)	(0,002)	(0,245)	

VIR: Priloga 8.

PRILOGA 42: Matrika koeficientov bivariantne korelacije s pripadajočimi stopnjami značilnosti pri enostranskem preizkusu za Veliko Britanijo

	STN	BDP	D	STN-1
STN	1	-0,026	-0,055	0,846
		(0,446)	(0,388)	(0,000)
BDP	-0,026	1	0,160	0,046
	(0,446)		(0,203)	(0,407)
D	-0,055	0,160	1	0,294
	(0,388)	(0,203)		(0,061)
STN-1	0,846	0,046	0,294	1
	(0,000)	(0,407)	(0,061)	

VIR: Priloga 9.

PRILOGA 43: Matrika koeficientov bivariantne korelacije s pripadajočimi stopnjami značilnosti pri enostranskem preizkusu za Madžarsko

	STN	BDP	D	STN-1
STN	1	0,123	-0,666	0,627
		(0,262)	(0,000)	(0,000)
BDP	0,123	1	-0,143	0,338
	(0,262)		(0,229)	(0,036)
D	-0,666	-0,143	1	-0,190
	(0,000)	(0,229)		(0,161)
STN-1	0,627	0,338	-0,190	1
	(0,000)	(0,036)	(0,161)	

VIR: Priloga 15.

PRILOGA 44: Matrika koeficientov bivariantne korelacije s pripadajočimi stopnjami značilnosti pri enostranskem preizkusu za Češkoslovaško

	STN	BDP	D	STN-1
STN	1	0,697	-0,339	0,744
		(0,000)	(0,036)	(0,000)
BDP	0,697	1	-0,021	0,521
	(0,000)		(0,457)	(0,002)
D	-0,339	-0,021	1	0,061
	(0,036)	(0,457)		(0,377)
STN-1	0,744	0,521	0,061	1
	(0,000)	(0,002)	(0,377)	

VIR: Priloga 16.

PRILOGA 45: Matrika koeficientov bivariantne korelacije s pripadajočimi stopnjami značilnosti pri enostranskem preizkusu za Poljsko

	STN	BDP	D	STN-1
STN	1	0,210	-0,454	0,744
		(0,137)	(0,007)	(0,000)
BDP	0,210	1	-0,072	0,266
	(0,137)		(0,355)	(0,082)
D	-0,454	-0,072	1	-0,183
	(0,007)	(0,355)		(0,171)
STN-1	0,744	0,266	-0,183	1
	(0,000)	(0,082)	(0,171)	

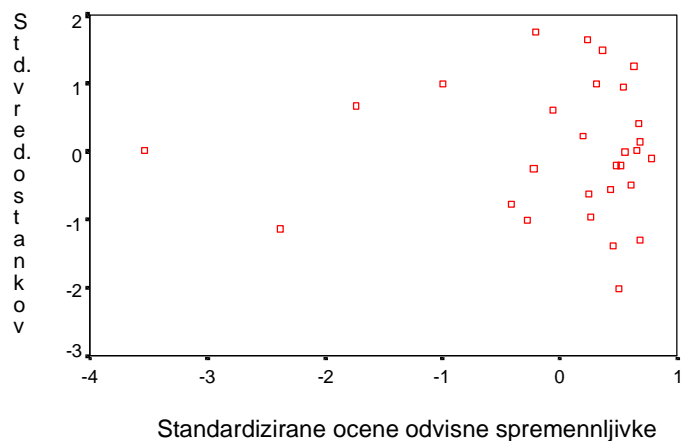
VIR: Priloga 17.

PRILOGA 46: Matrika koeficientov bivariantne korelacije s pripadajočimi stopnjami značilnosti pri enostranskem preizkusu za Romunijo

	STN	BDP	D	STN-1
STN	1	0,638	-0,062	0,693
		(0,000)	(0,375)	(0,000)
BDP	0,638	1	-0,077	0,509
	(0,000)		(0,346)	(0,002)
D	-0,062	-0,077	1	0,073
	(0,357)	(0,346)		(0,353)
STN-1	0,693	0,509	0,073	1
	(0,000)	(0,002)	(0,353)	

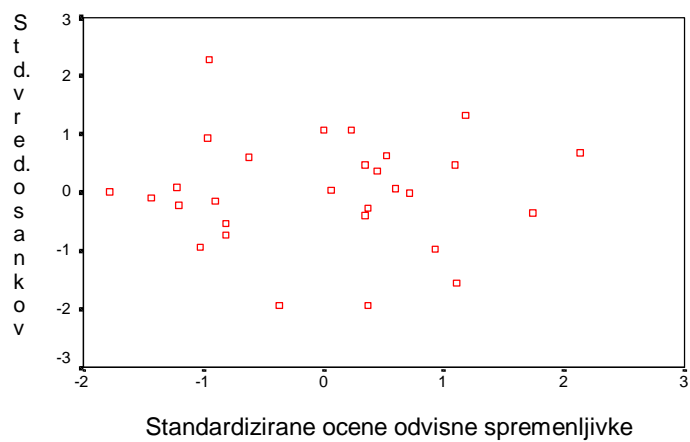
VIR: Priloga 18.

PRILOGA 47: Porazdelitev standardiziranih ostankov v odvisnosti od standardiziranih vrednosti ocenjene odvisne spremenljivke za Nemčijo

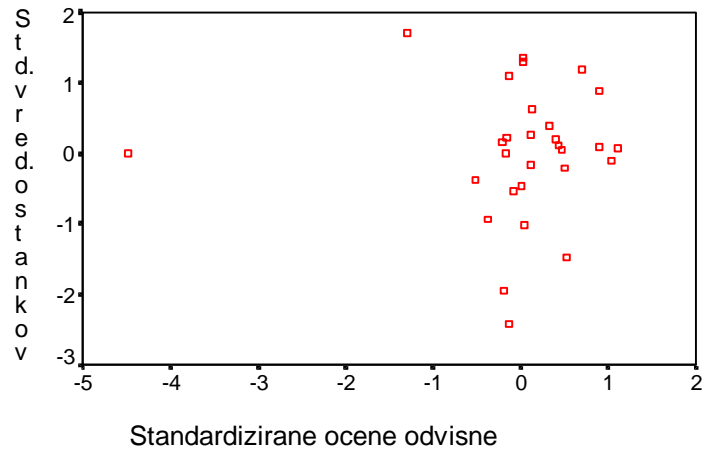
VIR: Priloga 5.

PRILOGA 48: Porazdelitev standardiziranih ostankov v odvisnosti od standardiziranih vrednosti ocenjene odvisne spremenljivke za Italijo

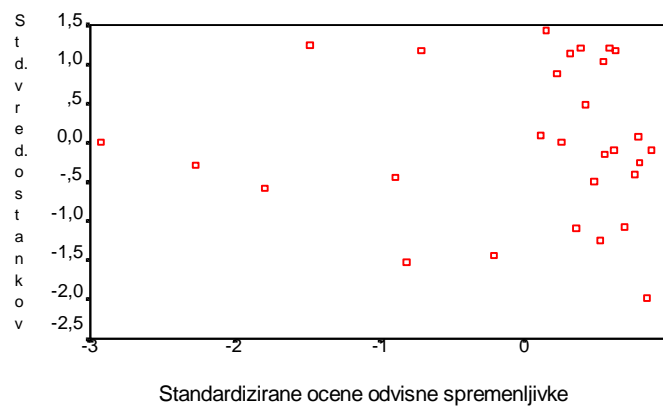
VIR: Priloga 6.

PRILOGA 49: Porazdelitev standardiziranih ostankov v odvisnosti od standardiziranih vrednosti ocenjene odvisne spremenljivke za Avstrijo

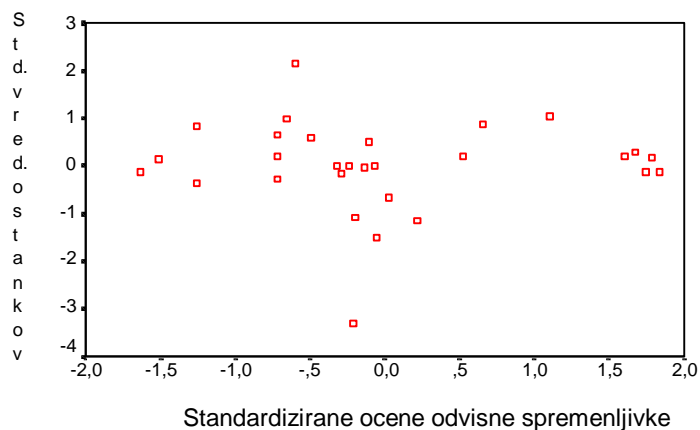
VIR: Priloga 7.

PRILOGA 50: Porazdelitev standardiziranih ostankov v odvisnosti od standardiziranih vrednosti ocenjene odvisne spremenljivke za Nizozemsko

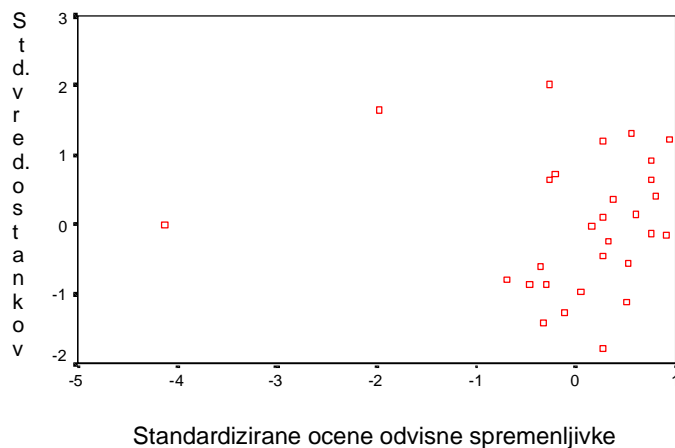
VIR: Priloga 8.

PRILOGA 51: Porazdelitev standardiziranih ostankov v odvisnosti od standardiziranih vrednosti ocenjene odvisne spremenljivke za Veliko Britanijo

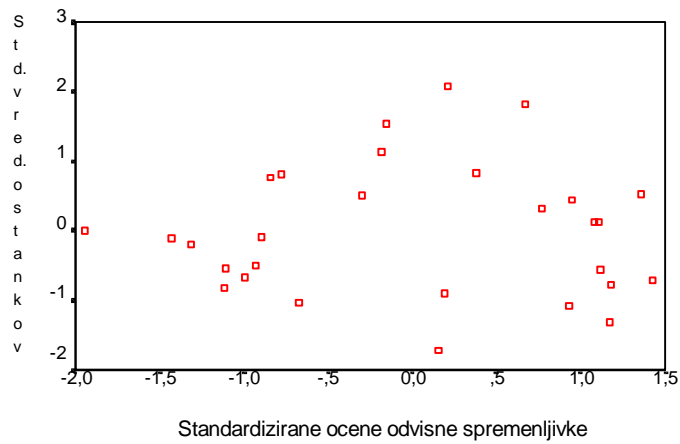
VIR: Priloga 9.

PRILOGA 52: Porazdelitev standardiziranih ostankov v odvisnosti od standardiziranih vrednosti ocenjene odvisne spremenljivke za Madžarsko

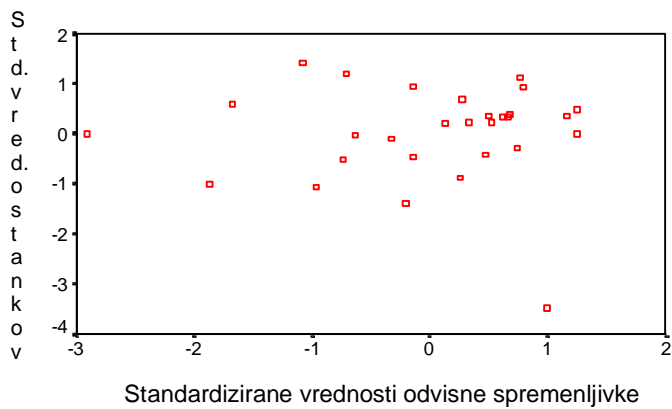
VIR: Priloga 15.

PRILOGA 53: Porazdelitev standardiziranih ostankov v odvisnosti od standardiziranih vrednosti ocenjene odvisne spremenljivke za Češkoslovaško

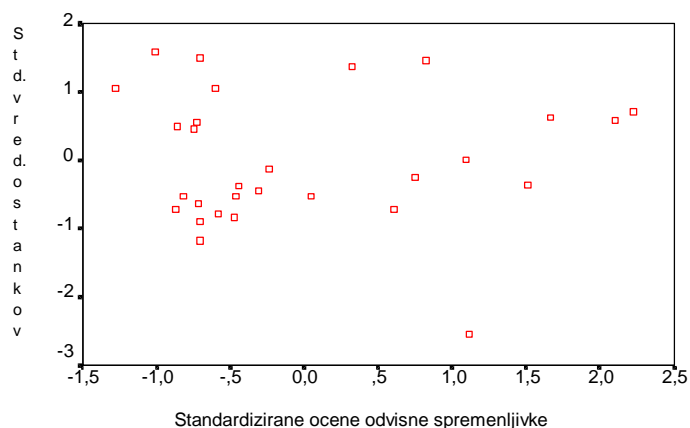
VIR: Priloga 16.

PRILOGA 54: Porazdelitev standardiziranih ostankov v odvisnosti od standardiziranih vrednosti ocenjene odvisne spremenljivke za Poljsko

VIR: Priloga 17.

PRILOGA 55: Porazdelitev standardiziranih ostankov v odvisnosti od standardiziranih vrednosti ocenjene odvisne spremenljivke za Romunijo

VIR: Priloga 18.

PRILOGA 56: Rezultati analize za vse izbrane razvite države skupaj za zadnjih pet let

F-test	Koeficient	Vrednost koeficienta	(t-test)	Parcial. korel. koef.	R ²
266,036	BDP	0,035	(0,836)	0,176	0,960
	STN-1	0,907	(22,654)	0,979	

VIR: Priloga 23.

PRILOGA 57: Rezultati analize za vse manj razvite države skupaj za zadnjih pet let

F-test	Koeficient	Vrednost koeficienta	(t-test)	Parcial. korel. koef.	R ²
677,078	BDP	-0,025	(-0,556)	-0,118	0,984
	STN-1	0,903	(33,638)	0,990	

VIR: Priloga 24.

PRILOGA 58: Matrika koeficientov bivariantne korelacije in pripadajočih stopenj značilnosti za vse izbrane razvite države skupaj

	STN	BDP	STN-1
STN	1	0,185	0,979
		(0,189)	(0,000)
BDP	0,185	1	0,153
	(0,189)		(0,233)
STN-1	0,979	0,153	1
	(0,000)	(0,233)	

VIR: Priloga 23.

PRILOGA 59: Matrika koeficientov bivariantne korelacije in pripadajočih stopenj značilnosti za vse izbrane manj razvite države skupaj

	STN	BDP	STN-1
STN	1	0,402	0,992
		(0,023)	(0,000)
BDP	-0,402	1	-0,392
	(0,023)		(0,026)
STN-1	0,992	-0,392	1
	(0,000)	(0,026)	

VIR: Priloga 24.